

**Az ügyintéző orra mint bizonyítási eszköz – a bűzpanaszok
vizsgálatának egyes bizonyítási kérdései**

Jelige:

Szimat

Tartalomjegyzék

Előszó.....	3
1. Fogalmi megalapozás.....	4
1.1. Környezetbez való jog	4
1.2. A légszennyezés és a bűz.....	5
1.3. Mi az a bűz?	6
1.4. A Kormányrendelet egyéb bűzzel kapcsolatos szabályai	7
2. Igénybe vehető védelmi eszközök.....	12
3. Bűzügyekben érintett szervek	14
3.1. Képviselő testület (közgyűlés) és a jegyző.....	14
3.2. Egészségügyi hatóság	17
3.2.1. Statisztika.....	18
3.3. Felügyelőségek	19
3.3.1. Egyes tevékenységek szagának egymásra gyakorolt hatása	20
3.3.2. Statisztika.....	21
3.4. Bíróság.....	22
4. Bizonyítás és tényállástisztázás	24
4.1. Bizonyításelméleti irányzatok és főbb jellemzőik.....	24
4.2. A bizonyítás	25
5. Bizonyítékok és bizonyítási eszközök	27
5.1. Az ügyfél nyilatkozata	27
5.2. Tanúvallomás, hatósági tanú	28
5.3. Szemle.....	29
5.4. Szakértő	30
5.5. A bizonyítékok értékelésének nehézségei.....	31
6. Létezik-e olyan megoldás, melynek alapján objektivizálható a bizonyítás?	32
6.1. A bűz mérésének kialakulása	32
6.2. Az orrok kiválasztása	33
6.3. A bűz mérése	34
7. Esettanulmányok	36
7.1. Egy eset a jegyző hatásköréből	36
7.2. Eset az egészségügyi hatóság hatásköréből	36
7.3. Eset a felügyelőség hatásköréből	38
7.4. Bírósági eset (BÉM Zrt.)	39
Utószó.....	43
Forrásjegyzék	45
Könyvek jegyzéke	45
Folyóiratok jegyzéke.....	46
Jogforrások jegyzéke	46
Egyéb irodalom	47

Előszó

Nagyobb városokban az utcán elhaladva egy-egy étkezde, pékség, feldolgozóüzem vagy akár egy szennyvízelvezető akna fedele mellett, az ember gyakran felteszi magában a kérdést: mi ez az irtózatos bűz? Legtöbben továbbhaladnak e kérdés feltevése vagy a már feltett kérdés megválaszolása nélkül. Az éppen arra járó embereknek ez a szagérzet csak pillanatnyi kellemetlenséget okoz, azonban azoknak akik a bűz forrásának közelében élnek, megkeserítheti az életét a folyamatosan jelenlévő elviselhetetlen szag. Dolgozatomban található statisztikából kiderül, hogy sok bűzzel kapcsolatos panasz érkezik a hatóságokhoz, számos embert érintő problémáról van tehát szó.

De mi az a bűz? Ki jogosult arra és milyen módszerrel, hogy megállapítsa azt, mely szag minősül bűdösnek? Mint látni fogjuk, a panaszosnak mind polgári jogi, mind közigazgatási jogi úton lehetősége van igényét érvényesíteni, bármely utat választja, az ügyintéző orrát mint bizonyítási eszközt nem kerülheti el.

Létezik-e olyan megoldás, melynek alapján objektivizálható a bizonyítás? Az ügyintéző orra, mint mindenki másé, elfogult, szagérzetét számos tényező befolyásolja. Ennek kapcsán felmerül mit jelent az, hogy a bűz mérése fél-szubjektív alapon történik? Ezzel a kérdéssel is előre vetítem azt, hogy az egyéni érzékelésben rejlő eltérések, nem küszöbölhetők ki az eljárás során, de van megoldás arra, hogy a hatóság mérlegelési lehetőségét szűkebb keretek közé szorítsuk.

Dolgozatomban főként ezekre a kérdésekre keresem a választ, tanulmányozva a bűzzel kapcsolatos hatályos jogi szabályozást és a bűzpanaszok kivizsgálásában érintett szervek gyakorlatát. Célom az, hogy rávilágítsak a szabályozás hiányosságaira, azok kiküszöbölésének lehetséges módjára. A jogszabályok konkrétabbá tételével és a tökéletlenségek kiküszöbölésével a jogalkotó megkönnyíthetné mind a hatóságok, mind a bűzzel járó tevékenységet végző személyek dolgát.

A probléma sokakat érint, mégis szűkös az ezzel kapcsolatosan fellelhető irodalom, ez motivált a dolgozat megírásában.

1. Fogalmi megalapozás

1.1. Környezethez való jog

Az emberhez méltó tiszta környezethez való jog sajátos helyet foglal el az emberi jogok rendszerében. A legújabb kori demokráciák egyre inkább alkotmányos jognak tekintik. Védett tárgy a tiszta környezet, eszköze pedig a környezetvédelmi jog. Az egészséges környezethez való jog sok ország alkotmányában megjelenik. Hazánk Alaptörvényében is szerepel: Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.¹

Ezen alkotmányi rendelkezés alapján az állam köteles az egészséges környezethez való jog megvalósítását szolgáló sajátos intézmények kialakítására és működtetésére.² Ez azt jelenti, hogy e jognak az intézményvédelmi oldala a meghatározó.

Harmadik generációs alapjog, egyrészt azért, mert az emberi élet, az emberi faj megmaradását, illetve még azt megelőzően az elfogadható életminőség fenntartását szolgálja, másrészt azért, mert közvetlen lépéseket, direkt intézkedéseket kíván az államtól.

A jog magába foglalja az egészséges, tiszta, biztonságos, zavartalan környezethez való jogot.³ A zavartalan környezet, pedig bűzmentes levegőt is jelent. E jog egyben kötelezettség is, mindenkinek tartózkodnia kell attól, hogy a környezetet szennyezze, és meg kell tennie minden tőle telhetőt a környezet- és levegőszennyezés megakadályozása érdekében. Aki pedig a környezetben kárt okoz, köteles azt a törvényben meghatározottak szerint helyreállítani, vagy a helyreállítás költségét viselni.⁴

A levegő védelmével kapcsolatos jogszabályok az 1970-es évektől jelentek meg, elsőként az észak-európai országokban és az Amerikai Egyesült Államokban, a légkört terhelő szagok felé azonban csak az 1980-as évek elején fordult a figyelem. Azonban még ekkor sem születtek átfogó jogszabályok, eleinte a bűzzel kapcsolatos tevékenységek szabályozása a helyi hatóságokra hárult, ennek következtében a szabályozásban eltérések mutatkoztak, kezdetben nem alakult ki általános érvényű szabályozási módszer.⁵

Hazánkban a levegővédelem keretszabályait a Ktv.⁶ teremti meg, amely a környezet védelmének általános szabályait tartalmazza. Meghatározza a levegő védelmének általános

¹ Magyarország Alaptörvénye XXI. Cikk. (1) bekezdés

² 996/G/1990 AB határozat

³ BÁNDI GYULA: *Környezetvédelmi kézikönyv*. Budapest: KJK-KERSZÖV, 2002. 41.

⁴ Alaptörvény XXI. Cikk. (2) bekezdés

⁵ BOROS TIBORNÉ: A környezeti szagterhelés reprodukálható meghatározásának feltételei – a mérőmódszerek európai egységesítése. *Műszaki Információ. Környezetvédelem*, 2000. évf. 5-6.szám. 31.

⁶ 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól, Ktv.

elveit, eszerint a levegőt védeni kell minden olyan mesterséges hatástól, mely azt vagy más környezeti elemet, sugárzó, folyékony, légnemű, szilárd anyaggal minőségét veszélyeztető, vagy egészséget károsító módon terheli.⁷ Többek között rendelkezik még a környezet védelmével kapcsolatos állami és helyi önkormányzati feladatokról.

A részletes szabályokat a Ktv. 36. § felhatalmazása alapján az Lr.⁸ tartalmazza, melynek szintén vannak általánosan a levegő védelmére vonatkozó rendelkezései. E mellett részletesen tartalmaz levegőminőségi előírásokat, kitér a bűzzel járó tevékenységekre és meghatározza a levegőtisztaság védelmi ügyekben eljáró hatóságokat.

1.2. A légszennyezés és a bűz

A XX. századi politikában egyre inkább előtérbe került a környezetvédelem, ezen belül pedig a levegőtisztaság-védelem, a légszennyezés elleni küzdelem, mely téren a jogi szabályozás mára fejlettnak mondható. A bűz azonban nem azonos a levegőszennyezéssel, szabályozása rendkívül szegényes, homályos és kevésbé átfogó, alig néhány jogszabályi rendelkezés vonatkozik kifejezetten a bűzzel járó tevékenységekre.

E két fogalom nem határolható el egyértelműen egymástól, indokolt azonban elkülönítve kezelni ezeket.

Légszennyezésnek⁹ nevezzük azt a jelenséget, amikor a légszennyező komponensek már egészségi ártalmat okozó koncentrációban vannak jelen a levegőben, függetlenül attól, hogy a szaguk érzékelhető-e, vagy sem. A jogszabályok a szennyezés kialakulásának megelőzése érdekében határértékeket állapítanak meg, melyek meg nem tartása esetén szigorú szankciókat helyeznek kilátásba. A határértékek megléte miatt a szennyezés mértékének mérése és megállapítása viszonylag egyszerű, mert műszerrel mérhető történt-e jogszabálysértés. A légszennyezettség ezáltal objektív kategóriává válik.

Az emberi orr azonban egyes szagokat több nagyságrenddel az ártalmas koncentráció, illetve az analitikai kimutatási határ alatt is képes érzékelni. Ezen szagok közül azokat, amelyek zavaróan hatnak, kellemetlenek az emberek számára, bűznek nevezzük.

Mondhatjuk, tehát azt, hogy a zavaró környezeti szagok a légszennyezés különleges formáját képviselik.¹⁰

⁷ Ktv. 22. § (2) bekezdés

⁸ 306/2010. (XII. 23.) Kormányrendelet a levegő védelméről, Lr.

⁹ Lr. 2. § 17. pont: légszennyezés: légszennyező anyag kibocsátási határértéket meghaladó mértékű levegőbe juttatása, 27. pont: levegőterhelés (emisszió): légszennyező anyag levegőbe juttatása

¹⁰ BÉRES ANDRÁS, ÁGOSTON CSABA, LOVRITYNÉ KISS BEÁTA, GULYÁS ÁGNES: A szag, mint környezetvédelmi probléma. *Környezetvédelem*, 2008. XVI. évf. 5. szám. 46-47.

Lényeges különbség, hogy a bűzre vonatkozóan Magyarországon igénybevételi, szennyezettségi, kibocsátási határértékek jogszabályban nincsenek lefektetve; nincs olyan egyértelmű előírás, amely kötné a jogalkalmazó, illetve bűzzel járó tevékenységet végző személy vagy cég kezét, következésképpen a bűzzel való terhelés bizonyítása lényegesen nehezebb, mint a légszennyezésé.

1.3. Mi az a bűz?

A Környezetvédelmi Lexikon bűzanyagokról ír, melyek a környezetbe kerülve kellemetlen szaghatással járnak. Ezek kémiai reakciók, biológiai folyamatok eredményeként keletkeznek, eredetük lehet szerves vagy szervetlen anyag.¹¹

Az Lr.¹² pedig ekként definiál: a bűz szaghatással járó légszennyező anyag vagy anyagok keveréke, amely összetevőivel egyértelműen nem jellemezhető, az adott környezetben környezetidegen, és az érintett terület rendeltetésszerű használatát zavarja.

Ez a definíció nagy előrelépés a korábbi jogszabályhoz¹³ képest, ugyanis az csak ennyit mondott: a bűz kellemetlen szagú légszennyező anyag vagy anyagok keveréke, amely összetevőivel egyértelműen nem jellemezhető.

A definíciók némileg különböznek egymástól, de a lényeg azonos, a bűzt kellemetlen, zavaró szagnak tekintik.

A bűz olyan anyag, mely összetevőivel egyértelműen nem jellemezhető, ez arra utal, hogy ha lehetséges is volna a bűzös levegő valamennyi komponensének meghatározása, pusztán az összetevőkből és azok mennyiségéből még nem lehetne meghatározni azt, hogy az adott anyag bűzös-e vagy sem. Ha azonban sikerülne egy gáz minden komponensét meghatározni, ez nem jelentené azt, hogy nem lehetséges bűzterhelés megállapítása. A bűzt a gyakorlatban igen nagyszámú komponens alkotja, ezek együttes jelenléte esetén a kialakuló szagérzet pedig nem az egyes komponensek egyedüli jelenléte esetén kialakuló szagérzet összege. Nem auditív, hanem úgynevezett szinergista hatásról¹⁴ beszélünk, ami annyit jelent, hogy a levegőben együtt jelenlévő gázok egymás szaghatását felerősíthetik. Mindegy tehát, hogy egy keverékbe az egyes komponensek koncentrációja mekkora, mert ebből a keverék szagáról együttesen nem tudunk meg semmit.¹⁵

¹¹ LÁNG ISTVÁN (főszerkesztő): *Környezet- és Természetvédelmi Lexikon I.* Budapest: Akadémia Kiadó, 2002. 174.

¹² Lr. 2. § 6. pont

¹³ 21/2001. (II. 2.) Kormányrendelet a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról 3. § j) pont, régi Lr.

¹⁴ BÉRES ANDRÁS levegőtisztaság-védelmi szakértővel történt beszélgetés alapján

¹⁵ Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának előkészítő iratából

A bűz erőssége nem határozható meg azáltal, hogy annak egyes komponenseit mérjük, majd számításokat végzünk. Ez azt jelenti, hogy a bűz, mint környezeti probléma, jellemző komponensekkel nem kezelhető. Mérésére más módszert fejlesztettek ki, ennek neve dinamikus olfaktometria, de erről későbbiekben lesz szó.

Szaghatással járó légszennyező anyag, vagyis olyan anyag mely érezhetően kellemetlen szagú és légszennyező, de nem kell, hogy ténylegesen légszennyezést okozzon, ugyanis a levegőben lévő egyes légszennyező anyagokat még jóval az előtt bűdösnek érezhetjük, hogy azok ténylegesen is veszélyt jelentenének az egészségre. Azonban szagos gázok, gőzök jelenléte a levegőben súlyosabb egészségügyi károsodás nélkül is rontja az ember közérzetét, és ez által kedvezőtlenül befolyásolja életvitelét.

Adott környezetben környezetidegen szag - ez fontos kitétel. A szagnak olyannak kell lennie, amely az adott területen addig nem volt jellemző, új az eddigiektől eltérő szaghatás. Nem lehet eredményesen időnként megjelenő állat-, trágyaszagra hivatkozni, olyan területen, ahol már évtizedek óta állattenyésztéssel foglalkoznak, mert ezeken a területeken az állatok természetes szaga nem lehet környezetidegen, a táj részévé válik. Ettől természetesen az elhullott állatok bűze, illetve a nem megfelelő tartás és higiéniai körülmények között keletkező szagok alapos okot adhatnak a bűzeljárás megindítására.

Az érintett terület rendeltetésszerű használatát zavaró szag, ez a megfogalmazás hasonlít a Polgári Törvénykönyvnek (a továbbiakban Ptk.) a birtokháborítással kapcsolatos rendelkezéséhez. Birtokháborítást követ el az, aki a birtokost birtokában zavarja. A bűzzel való zavarás a birtokháborítás egyik eseteként fogható fel, amelyet az Lr. szabályoz átfogóbban.

1.4. A Kormányrendelet egyéb bűzzel kapcsolatos szabályai

A rendelet általános előírása szerint, tilos a légszennyezés, valamint a levegő lakosságot zavaró bűzzel való terhelése.¹⁶ Ez a mondat azonban több kérdést is felvet. Elsőként azt, mi minősül lakosságnak? Elegendő-e egy ember panaszbejelentése ahhoz, hogy azt kivizsgálják, vagy több bejelentés szükséges? A gyakorlatban a hatóságok egyetlen panaszos esetén is kivizsgálják az ügyet, így nincs szükség aláírásgyűjtésre; mégsem túl jó ez a megfogalmazás, ugyanis azt sugallja, hogy pár embert érintő zavarásnak nem kell jelentőséget tulajdonítani.

¹⁶ Lr. 4. §

Másodsorban pedig kérdéses, mi minősül terhelésnek?¹⁷ Ugyanis a bűzzel kapcsolatban, mint ahogyan azt már említettem, légszennyezettségi, terhelhetőségi határértéket nem határoz meg egyetlen jogszabály sem. Ezek hiányában pedig nem lehet pontosan megállapítani, mikor éri el a kibocsátás azt a szintet, amikor már terheli a levegőt.

Mindezek mellett a zavarás is egy problematikus fogalom, erről azonban a későbbiekben írok. Bűz kibocsátásával járó környezeti hatásvizsgálat köteles vagy egységes környezethasználati engedélyköteles tevékenység, illetve létesítmény esetén a bűzterhelőnek védelmi övezetet kell kialakítania, ennek nagyságát az illetékes felügyelőség határozza meg háromszáz és ezer méter között.¹⁸

A védelmi övezet meghatározásához terjedésmodellezést kell végezni, figyelembe véve az adott területre jellemző szélirányt, domborzati, időjárási viszonyokat. Ezt a vizsgálatot kedvező és kedvezőtlen terjedési viszonyok esetére is el kell végezni, és fontos az is, hogy a legnagyobb teljesítmény kihasználás (maximális kapacitás) esetére is el kell végezni a számításokat. Ez szükséges ahhoz, hogy a védelmi övezet elláthassa kívánt funkcióját, vagyis azt, hogy a szagok ne terjedhessenek olyan területre, ahol valakit zavarhatnak, vagyis a védelmi övezetnek le kell fednie a szagok hatásterületét.

Az új kormányrendelet védelmi övezettel kapcsolatos szabályozása lényegében megegyezik az előzőével.

A jogszabály csak a környezeti hatásvizsgálat köteles (KHV) vagy egységes környezethasználati engedélyköteles (EKHE) bűz kibocsátásával járó tevékenységek esetén ad lehetőséget védelmi övezet kialakítására.¹⁹ Ez a gyakorlatban problematikus lehet, ugyanis előfordulhatnak olyan bűzös tevékenységek, melyek nem KHV és nem is EKHE kötelesek, mégis indokolt lenne védelmi övezet kialakítása (pl.: küszöbérték alatti egyes mezőgazdasági és feldolgozóipari tevékenységek).

A védelmi övezet nagyságát minimum háromszáz, maximum ezer méterben a felügyelőség határozza meg. A rendelet azonban csak szűk lehetőséget biztosít arra, hogy háromszáz méternél kisebb távolságot is ki lehessen jelölni.²⁰ Véleményem szerint azonban ezen kívül is vannak olyan esetek, amikor nincs szükség háromszáz méteres övezetre.

¹⁷ Lr. 2. § 27. pont levegőterhelés (emisszió): légszennyező anyag levegőbe juttatása

¹⁸ Lr. 5. § (3) bekezdés

¹⁹ A környezeti hatásvizsgálat és az egységes környezethasználati engedélyköteles tevékenységeket a 314/2005. (XII. 25.) Kormányrendelet 1. és 2. számú melléklete tartalmazza

²⁰ A védelmi övezet csak akkor lehet kisebb háromszáz méternél, ha az új légszennyező forrást meglévő telephelyen hozzák létre, és valamennyi levegővédelmi követelmény teljesül.

A fenti szabályozást kiegészíti az OTÉK²¹ függeléke, mely rendelkezik a szennyvíztisztító, szennyvíziszap-kezelő, -tároló és -elhelyező építmények körül kialakítandó védőterület nagyságáról. A védőterület kijelölése ezen esetben az önkormányzat hatáskörébe tartozik.

A védelmi övezet hatékony kijelölése érdekében a gyakorlatban terjedésmodellezést végeznek. Hazánkban ez sem egyszerű feladat, határértékek hiányában a külföldi szakirodalomból indulnak ki, valamint figyelembe veszik a svájci és a német szabályozási elveket. Ezen országokban a hatásterület nagyságát úgy határozzák meg, hogy azt vizsgálják, a szagforrástól mekkora távolságra csökken le a szagkoncentráció 5 SZE/m³, illetve 1 SZE/m³ alá.²² Ennek oka az, hogy 1 SZE/m³ nem alakul ki szagérzet, 5 SZE/m³ felett már gyakori, míg a kettő között olykor kialakulhat szagérzet.²³

Búzzal járó tevékenység az elérhető legjobb technika alkalmazásával végezhető.²⁴

Az elérhető legjobb technikára²⁵ vonatkozó (BAT: Best Available Technique) előírásokat az IPPC irányelv²⁶ tartalmazza. A BAT az a leghatékonyabb és legfejlettebb megoldás, amely lehetővé teszi a kibocsátások környezeti következményeinek csökkentését, elkerülését.

Nagy hiányossága a hatályos jognak, hogy nincsen rögzítve az, melyek a búzzal járó tevékenységek, így az sem egyértelmű, mely tevékenység esetén kell a BAT-ot alkalmazni. Nyilvánvalóan ilyen tevékenység a szennyvíz kezelése; tej-, zsírfeldolgozás; állati maradványokkal, hulladékkal folytatott egyes tevékenységek.

A jellemzően szagkibocsátást okozó tevékenységekkel a MI-13-27-85 számú műszaki irányelv foglalkozik, de ezt sajnos visszavonták.

Tevékenység	Kellemetlen szaghatást okozó műveletek
Bőripar	Nyersbőrtárolás, cserzőlevelek előállítás, tárolása, szennyvízkezelés
Élelmiszeripar (ált.)	Nyersanyagok előkészítése, főzés, sütés, bepárlás, szárítás, erjesztés, pörkölés
Húsiipar	Állatszállítás, bélfeldolgozás, vértárolás, húslisztgyártás
Szeszipar	Cefrefeldolgozás, szennyvízelvezetés
Nagyüzemi állattartás	Takarmányraktározás, szilárd, hígtrágya-kezelés

Részlet a szabványból.²⁷

²¹ 253/1997. (XII. 20.) Kormányrendelet az országos településrendezési és építési követelményekről, OTÉK

²² A szagegység a bűzmérés során mérendő szagos gáznak és szagtalan levegőnek a felismerési küszöbértéknél mért egymáshoz viszonyított arányából meghatározott viszonyszám. Mértékegysége SZE/m³. LÁNG ISTVÁN (főszerkesztő): *Környezet- és Természetvédelmi Lexikon II.* Budapest: Akadémia Kiadó, 2002. 306.

²³ BÉRES ANDRÁS levegőtisztaság-védelmi szakértő által elmondottak alapján

²⁴ Lr. 30. §

²⁵ Ktv. 4. § 28. pont

²⁶ 96/62/EK irányelv a környezeti levegő minőségének vizsgálatáról és ellenőrzéséről

Érdemes lenne ebből kiindulva rendeleti szinten szabályozni a búzzal járó tevékenységek körét, s ez által egyértelművé tenni azt, mely esetekben kell az elérhető legjobb technológiát alkalmazni. Véleményem szerint addig is érdemes kiindulni azon rendeletből, mely a KHV és EKHE köteles tevékenységeket tartalmazza.²⁸

Az elérhető legjobb technika azonban nem egy objektív kritérium. A hatóságnak mindig az adott tevékenység gyakorlójának helyzetét figyelembe véve kell eldöntenie, hogy mit jelent ez a követelmény. Kérdés az, mi az elérhető²⁹ az adott vállalkozás számára, ugyanis ha egy technika olyan költségesnek bizonyul, hogy a cég nem tudja azt finanszírozni és ez által működésképtelenné válik, nyilvánvalóan nem az számára az elérhető legjobb technika. A búzzal járó tevékenységek során alkalmazott technikák között ebből kifolyólag nagy eltérések mutatkoznak.

További jogszabályi előírás, hogy ha a BAT nem biztosítja a levegő lakosságot zavaró búzzal való terhelésének megelőzését, további műszaki követelmények írhatók elő. A felügyelőségeknek van jogköre hatósági kötelezéseket kibocsátani ebben az esetben, melyben kötelezhetik a károsítót szaghatás csökkentő berendezés alkalmazására, vagy meglévő berendezése hatásfokának növelésére. Ahhoz azonban, hogy megállapíthassuk a terhelés csökkenését, valamilyen formában méréseket kell végeznünk, ennek módszere azonban nincs jogszabályilag lefektetve, mint ahogyan az sem, hogy hol kell a méréseket végezni, milyen távolságra a forrástól.

A szag intenzitásának csökkenését több módon is el lehet érni, egyrészt ténylegesen a kibocsátás csökkentésével, mely valóban csökkenti a szaghatást, és a környezetet is jobban kíméli, másrészt léteznek olyan anyagok, melyek a szagot csak elfedik, semlegesítik, de a kibocsátás változatlan marad. Látszik, hogy lényeges különbség van a két eljárás között, de nem egyértelmű, hogy a jogalkotó a csökkentés szó alatt mit ért. Az sincs szabályozva, mikor milyen gyakorisággal kell vizsgálni a búzzal járó tevékenységek szagkibocsátását, a terhelés megelőzése azonban csak folyamatos ellenőrzéssel valósítható meg.

A felügyelőség végső esetben, ha a szaghatás csökkentés műszaki berendezéssel sem biztosítható, a búzzal járó tevékenységet korlátozhatja, felfüggesztheti, vagy akár meg is tilthatja.

²⁷ Forrás: Ágoston Csaba, Béres András, A zavaró szaghatások problémája a tervezett jogszabályi változások tükrében, KVI-PLUSZ Kft.

²⁸ 314/2005. (XII. 25.) Kormányrendelet a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról, 1. és 2. számú melléklet

²⁹ Elérhető technika az, amelynek fejlesztési szintje lehetővé teszi az érintett ipari ágazatokban történő alkalmazását elfogadható műszaki és gazdasági feltételek mellett, figyelembe véve a költségeket és előnyöket, attól függetlenül, hogy a technikát az országban használják-e vagy előállítják-e és amennyiben az, az üzemeltető számára ésszerű módon hozzáférhető. Ktv. 4. § 28. pont

Ezen szankciók alkalmazására, azonban kizárólag három esetben van lehetősége a környezetvédelmi hatóságnak, ha:

- az üzemeltetés eltér az elérhető legjobb technikától,
- az előírt bűzcsökkentő műszaki követelményeket nem tartják be,
- a levegő lakosságot zavaró bűzzel való terhelésének megelőzése műszakilag nem biztosítható.

A környezetvédelmi hatóság a levegővédelmi követelményt megsértő részére, a jogsértő tevékenység megszüntetésére, illetve a mulasztás pótlására való kötelezéssel egyidejűleg levegőtisztaság-védelmi bírságot szab ki. A bírság mértéke gazdasági tevékenység keretében okozott lakosságot zavaró bűzhatás esetén 200 000 Ft, míg nem gazdasági tevékenység esetén 50 000 Ft.³⁰

³⁰ Lr. 34. § (1) bekezdés és 9. melléklet 25. pont és 26. pont

2. Igénybe vehető védelmi eszközök

A szaghatásokkal szemben többféle jogi megoldás vehető igénybe. A szagok elleni polgári jogi védelem eszközei egyrészt a szomszédjogi szabályokban³¹ keresendők, másrészt a birtokvédelemben, a birtoklásban való zavarás eseteként. Mind a szomszédjogokban, mind a birtokvédelemben megjelenik a zavarás kifejezés, és ez az egyik központi eleme a bűzzel kapcsolatos szabályozásnak is.

A birtoklásban való zavarást tág értelemben fogja fel a törvény, nemcsak a dolog feletti hatalom gyakorlásának akadályozását érti rajta, hanem számos más magatartást is, amely a birtokost a rendeltetésszerű használatban gátolja, illetve a dolog birtoklásának élvezetét akadályozza.

A birtoklás zavarása főként az ingatlanok és lakások használatával kapcsolatban merül fel, a másik ingatlanára áttérjedő zavaró hatások főként a különféle intenzitású zajok, bántó szagok, rezgések.³²

Birtokháborítás esetén egy éven belül a jegyző, azon túl, illetve ha a birtoklás jogalapja is vitás, a bíróság jár el.

A szomszédjogokban megjelenő szükségtelen zavarás egy generálklauzula, amely a jogalkalmazó számára megfelelő mozgásteret biztosít. A Ptk. példalódzó felsorolást sem tartalmaz arra vonatkozóan, mi minősül szükségtelen zavarásnak. Miniszteri indoklása³³ is csak arra utal, hogy a jelenkori népsűrűség és a technikai környezet miatt nem lehetséges teljes körű zavarás mentesség, ebből következően bizonyos szaghatásokat tűrnünk kell. A jogalkalmazó dönti el, hogy adott helyzetben fennáll-e a zavarás, és azt kötelesek vagyunk-e tűrni, vagy már szükségtelennek minősül, és ekkor intézkedik orvoslása érdekében.

Önmagában annak ténye, hogy egy tevékenység zavaró hatással jár még nem elegendő ok arra, hogy megtiltásra vagy korlátozásra kerüljön. A zavarás mértékét is vizsgálni kell, a mérték határozza meg azt, hogy a zavarás szükségtelennek minősül-e vagy sem.

Főleg akkor minősülhet szükségtelennek a zavarás, ha sajátos jellege, intenzitása, gyakorisága miatt olyan negatív hatásokat idéz elő, amelynek tűrése nem kívánható.³⁴

³¹ 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 100. § A tulajdonos a dolog használata során köteles tartózkodni minden olyan magatartástól, amellyel másokat, különösen szomszédjait szükségtelenül zavarná, vagy amellyel jogaik gyakorlását veszélyeztetné.

³² SERÁK ISTVÁN: A szükségtelen zavarás néhány fogalmi kérdése. *Magyar Jog*, 56. évf. 10. szám, 613.

³³ A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyve. Az 1959. évi IV. törvény és a törvény javaslatának miniszteri indoklása, Budapest, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1960. 85.

³⁴ SERÁK i. m. 614.

A zavaráshoz bűz esetén hozzátartozik a környezetidegenség is, mely szűkíti a korlátozhatóság körét.

A zavarás tehát szubjektív fogalom, nem objektív kategória, adott helyzetben kell eldönteni, mi minősül zavarónak. Egyértelmű azonban az, hogy az ingatlanok használói számára kötelesség a tevékenységüket kísérő szükségtelenül zavaró hatás lehetőség szerinti elkerülése, ezzel szemben a szomszéd kötelessége pedig az, hogy a helyben szokásos módnak és mértéknek megfelelő tevékenységet eltűrje.

A polgári jogi eszközökön kívül a másik alternatíva a már az eddigiekben is tárgyalt közigazgatási jogi megoldásokban rejlik. A levegő védelméről szóló kormányrendelet általános érvénnyel szögezi le, hogy tilos a levegő lakosságot zavaró bűzzel való terhelése, majd speciális szabályokat tartalmaz a terhelés megelőzése érdekében. Az előírások meg nem tartása esetén pedig szankciókat helyez kilátásba, melynek egyik formája a levegőtisztaság védelmi bírság.

Levegő tisztaság védelmi ügyekben ezáltal a bűzügyekben első fokon főszabályként a felügyelőség gyakorolja a hatósági jogköröket. Magyarországon 10 felügyelőség működik, melyek illetékessége az egész ország területét lefedi.

A főszabály alól azonban vannak kivételek, a rendelet öt esetben tesz kivételt, ezekben az esetekben fővárosi és megyei kormányhivatal járási hivatala jár el első fokon.

A kivétel oka az, hogy a kisebb volumenű ügyekben (kis teljesítményű tüzelőberendezésből, egy háztartásban élő személyek mindennapi szükségleteinek kielégítésével kapcsolatos tevékenységből, nem gazdasági tevékenységből eredő bűzesetek) a jegyző is képes a feladatokat ellátni, jobban ismeri a helyi környezetet, a településen élők szokásait, életkörülményeit, gyorsan és hatékonyan tud fellépni.³⁵

A településeken felmerülő szagproblémák legtöbb esetben a háztáji gazdálkodásból adódnak. A háztáji állattartást az önkormányzatok rendelettel szabályozhatták egészen 2012. szeptember 30-ig, ezzel is csökkentve a kellemetlen szagokból adódó konfliktusokat. A valóságban azonban ezek a rendeletek nem nyújtanak kellő súlyú védelmet a bűzzel szemben. De az idő lassan megoldja ezt a problémát, ugyanis egyre kevesebben foglalkoznak háztáji állattartással, s így a bűzforrások is csökkenőben vannak, legalábbis a fálvakban.

³⁵ Lr. 36. §

3. Bűzügyekben érintett szervek

3.1. Képviselő testület (közgyűlés) és a jegyző

Mind a képviselő testületnek, mind a jegyzőnek vannak olyan feladatai, melyek összefüggésbe hozhatók dolgozatom témájával.

A képviselő testület azáltal, hogy bizonyos körben rendeletalkotásra jogosult, illetve köteles, a megelőzés céljait hivatott szolgálni. Lehetősége van arra, hogy olyan helyi rendeletet alkosson, amely megakadályozza azt, hogy az emberek lakosságot zavaró bűzzel terheljék környezetüket.

Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy feladatkörében eljárva a helyi önkormányzat törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján önkormányzati rendeletet alkothat.³⁶

A képviselő testület elsődlegesen a településrendezési szabályok megfelelő kialakításával tudja a megelőzést szolgálni. A településrendezés funkciója az lenne, hogy a környezeti konfliktusok, a zavaró hatások kialakulását megelőzze.

A kellő időben való fellépés bűz vonatkozásában különösen fontos, mert az utólagos beavatkozás, vagyis a bűzterhelés csökkentése, mind jogilag, mind műszakilag nehézségekbe ütközik.³⁷

A lakott területekről megfelelő távolságra elhelyezett mezőgazdasági, illetve ipari területek esetén fel sem merülhet zavaró hatás, ugyanis ilyenkor van egy köztes zóna, mely a védelmi funkciót szolgálja. Problémák akkor adódnak, amikor az önkormányzat egy hibás településrendezési döntéssel lakóövezetté minősít ilyen védőfunkciót ellátó területet. A tevékenység okozta bűz e döntés után is ugyanolyan terhet jelent a környezetre, mint döntést megelőzően, de az emberek odaköltözésével a szaghatás zavaróvá válik. Sok panasz vezethető vissza a rossz településrendezési döntésekre.

A Ktv. rendeletalkotási hatáskört biztosít, lehetővé teszi azt, hogy a képviselő testület szabályozza az avar és a kerti hulladék égetésének rendjét.³⁸

Fontos, hogy a testület meghatározza azt, hogy a lakosság mely napokon, milyen időintervallumban végezhet tüzelési tevékenységet. A lakosság így fel tud készülni a füstre, bűdösre, és elnézőbb lesz, mivel tudja, hogy nem kell a tüzelési szezonban egész héten a

³⁶ Magyarország Alaptörvénye 32. Cikk (2) bekezdés

³⁷ Beszámoló a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának 2011. évi tevékenységéről, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, Budapest, 2012. 188.

³⁸ Ktv. 48. § (4) bekezdés b) pont.

bűdöset szagolnia, lesz alkalma arra, hogy nyugodtan szellőztethessen, teregethessen a szabadban.

A nem megfelelően kezelt és gyűjtött hulladékból is sok panasz adódik a településeken. A lakásokon, udvarokban felhalmozott szerves és szervetlen anyagok irtózatossá bűzt képesek árasztani magukból. A hulladékgazdálkodásról szóló törvény³⁹ felhatalmazása alapján a köztisztaságról és a helyi köztisztasági közszolgáltatások kötelező igénybevételéről a képviselő testület szintén rendeletet alkothat.

Ezen rendeletek nagyban elősegítik a bűzzel kapcsolatos konfliktusok megelőzését, ugyanis kötelezettséget rónak az ingatlan tulajdonosra a hulladék kezelésével kapcsolatban, ezek be nem tartása esetén pedig pénzbírságot helyeznek kilátásba. Ha a bírságolást következetesen alkalmazzák, megfelelő elrettentő erővel rendelkeznek a lakosság körében.

Az ilyen rendeletekben szabályozott tilalmak elsősorban a település tisztaságát szolgálják, de ahol rend és tisztaság van, ott bűz is ritkábban alakul ki. A kötelezések és tilalmak a következőképpen jelennek meg:

- állati hullát a közterületen elhagyni nem szabad, elhullott állat elszállításáról a tulajdonos köteles gondoskodni
- tilos közterületet bármilyen szeméttel beszennyezni (szennyvíz, vizelet, emberi állati ürülék)
- az önkormányzat által szervezett közszolgáltatás igénybevétele kötelező
- az ingatlan tulajdonosnak a hulladék gyűjtése során megfelelő gondossággal kell eljárnia annak érdekében, hogy a hulladék mások életét, testi épségét és jó közérzetét ne veszélyeztesse
- az ingatlan tulajdonos köteles gondoskodni a gyűjtőedények rendeltetésszerű használatáról, rendszeres tisztán tartásáról és fertőtlenítéséről
- tilos, szabálysértésnek minősül, ha valaki települési szilárd hulladékot⁴⁰ ingatlanán felhalmoz⁴¹

A települések eszerint rendelkeznek megfelelő szabályozással a hulladék kezelése terén. Ezek betartásával azonban már problémák adódnak. Sok az illegális szeméttelep, ingatlanokon felgyülemlett szemét, földekre engedett szennyvíz, melyek mind hozzájárulnak a különböző szaghatások kialakulásához, és adott esetben fertőzést, járványveszélyt is előidézhetnek. A

³⁹ 2000. évi XLIII. törvény a hulladékgazdálkodásról, Hgtv. 23. §

⁴⁰ 213/2001. (XI. 14.) Kormányrendelet a települési hulladékkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről, 3. § a) pont

⁴¹ Bernecebaráti Község Önkormányzata képviselő-testületének 11/2010. /XII.10./ önkormányzati rendelete a Köztisztaságról és a szervezett helyi köztisztasági közszolgáltatások kötelező igénybevételéről

megoldás az lenne, ha hatékonyabbá tennék e rendeletek végrehajtását. Ez azonban nehéz, a közszolgáltatások magas díja sok család számára óriási terhet jelent, és a költségek csökkentése érdekében alternatív megoldásokhoz folyamodnak, válogatás nélkül elégetik a háztartási szemetet, elfolyatják a szennyvizet, kevesebb ürítés kevesebb költség elve alapján. A panaszok másik fele a háztáji állattartás következménye. Bár egyre szűkülő hatáskörrel, de a képviselő testületnek lehetősége van arra, hogy a helyi állattartást rendeletben szabályozza. Mezőgazdasági haszonállat tartása azonban 2012. október 1-től önkormányzati rendelettel nem korlátozható.⁴²

A testület hatásköre így voltaképpen az általános előírások meghatározására, védőtávolság nagyságának előírására (lakóépülettől, kúttól) és az ebek tartására terjed ki.

Az állattartást rendező normák fő célja az, hogy elősegítsék mind az állattartók, mind az állattartással érintettek érdekeinek érvényesülését, és egyben biztosítsák az állatok védelmét, valamint azt, hogy az állattartás mások nyugalma ne zavarja, testi épségét ne veszélyeztesse. Az állatok tartására szolgáló épületekre, létesítményekre vonatkozóan a szabályozás egységesítése érdekében magasabb szintű jogszabályok irányadóak (OTÉK, az építésügyi hatósági eljárásokról, valamint a telekalakítási és az építészeti-műszaki dokumentációk tartalmáról szóló 37/2007. (XII. 13.) ÖTM rendelet rendelkezései, helyi építési szabályzat).

Ezek közül bűz szempontjából a védőtávolság meghatározásának hatásköre a legfontosabb, ezzel elkerülhető, hogy az állatok szaga zavaró hatást váltson ki a környező területeken élő lakosokból.

A jegyző dönt a jogszabály által hatáskörébe utalt államigazgatási ügyekben, illetve az önkormányzati és önkormányzati hatósági ügyekben.⁴³ Önkormányzati igazgatási feladatoként szakszerűen előkészíti a képviselő testület döntéseit és végrehajtó funkciót is ellát, valamint jogszabályi felhatalmazás alapján elsőfokú államigazgatási hatóságként is eljár.⁴⁴

Birtokvédelmi hatóságként jár el. Akit birtoklásában zavarnak, ilyennek minősül a bűzzel való zavarás is, egy éven belül kérheti a jegyzőtől a zavarás megszüntetését. A jegyző a birtoksértőt eltiltja e magatartástól, ha úgy véli, hogy a zavarás olyan mértékű, hogy azt a sértett nem köteles tűrni.

A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy a jegyzők ritkán folytatnak le bűzzel kapcsolatos birtokháborítási ügyet. Az ilyen ügyeket átteszik az ÁNTSZ-hez, vagy a megyei

⁴² 2008. évi XLVI. törvény az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről, 6.§ (6) bekezdés

⁴³ 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól, 81.§ (3) bekezdés a) és i) pont

⁴⁴ FAZEKAS MARIANNA-FICZERE LAJOS: *Magyar közigazgatási jog: általános rész*. Budapest: Osiris, 2006. 164.

kormányhivatal állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrzési hivatalához, vagy az előzőeket mint szakhatóság keresik meg. Ennek oka, hogy a lakosok jobban engedelmeskednek a messziről jött ember szavának, mint a helyi ügyintézőnek, így hatékonyabb az ügyintézés.

Helyszíni szemlét a jegyzők is tartanak, ők általában jól ismerik a helyi viszonyokat, mivel gyakran ők is az adott településen élnek. Ismerik a lakosság, az egyes emberek főbb szokásait, azt, hogy ki mennyire tud rendet tartani saját portáján. De ők is csak az orrukra tudnak hagyatkozni a szag megítélése kapcsán, azáltal azonban, hogy nap mint nap találkozhatnak ők is a problémákkal, valószínűbb, hogy helyesen tudják megítélni azt, mikor minősül szükségtelennek a zavarás, mikor van szükség valamilyen beavatkozásra a szaghatás csökkentése érdekében. Sokszor a rossz szomszédi viszony az alapja a panaszoknak, ez is az oka annak, hogy a jegyzők döntésük alátámasztására szakhatóságot vonnak be az eljárásba, a helyiek számára a döntés így elfogadhatóbb lesz, és a jegyző sem hagy támadási felületet, nem mondhatják, hogy részrehajló volt a döntés meghozatala során.

3.2. Egészségügyi hatóság

Az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat közegészségügyi, járványügyi, egészségfejlesztési, egészségügyi igazgatási tevékenységet végez. Nem csupán igazgatási feladatokat lát el, számos szolgáltatási funkciója is van, jogszabályban meghatározott esetekben pedig szakhatóságként működik.⁴⁵

Munkája során gyakran találkozik bűzpanaszokkal, a panaszbejelentések kivizsgálását a Panasztörvény⁴⁶ alapján végzi. E törvény szerint a panasz olyan kérelem, amely egyéni jog- vagy érdeksérelem megszüntetésére irányul, és elintézése nem tartozik más - így különösen bírósági, államigazgatási - eljárás hatálya alá. A panasz azért nem tartozik a Ket. hatálya alá, mert az ügyre vonatkozóan a közigazgatási szervek egyikének sincs hatásköre, de a szerv mégis köteles eljárni, ha a panasz tárgya szerinti közigazgatási tevékenység a feladatkörébe tartozik.⁴⁷

A bejelentések panaszként való kezelése előnyös abban az értelemben, hogy gyorsabb és kevesebb kööttséget tartalmaz, mint ha a Ket. alapján járna el a hatóság. Informális úton elintézhető az ügy, akár elektronikus levélváltásokkal. Ha azonban hatósági határozat

⁴⁵ NAGY MARIANNA: Egészségügyi Igazgatás, In: FICZERE LAJOS-FORGÁCS IMRE (szerk.): *Közigazgatási jog: különös rész*. Budapest: Osiris, 2006. 269.

⁴⁶ 2004. évi XXIX. törvény az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról, 141.-143. §

⁴⁷ LŐRINCZ LAJOS (szerk.): *Közigazgatási eljárásjog*. Budapest: HVG-ORAC, 2009. 59.

meghozatalára van szükség, az egészségügyi hatóság köteles közigazgatási hatósági eljárást indítani az ügyben, mert csak ennek keretében van lehetősége arra, hogy kötelezést írjon elő.

Elsősorban nem a szaghatás nagyságát vizsgálja, hanem a bűz keletkezésének okát, csak akkor jogosult ugyanis eljárni, ha a szag háttérében olyan körülményeket észlel, melyek közegészségügyi szempontból nem megengedettek, fertőzésveszélyt, járványveszélyt idézhetnek elő (lakásban felhalmozott hulladék, elszaporodott rágcsálók, nem megfelelő szennyvízkezelés).

A hatóság méréseket nem végez a szaggal kapcsolatban, helyszíni szemlét tart, ahol megállapítja a tényeket: szemét mennyiségét, annak összetételét, azt, hogy milyen távolságra érezhető a bűz a forrástól.

3.2.1. Statisztika

Készítettem egy statisztikát arra vonatkozóan, hogy Budapest Főváros Kormányhivatala Váci, Szobi, Dunakeszi Kistérségi Népegészségügyi Intézetnél az elmúlt öt évben előforduló panaszügyek között milyen gyakoriak a bűzpanaszok és azok milyen tevékenységhez kapcsolhatóak.

panaszok	2007	2008	2009	2010	2011	2012. okt. 31.-ig
összes	163	171	120	139	136	75
település környezet egészségüggyel kapcs.	60	72	68	82	70	49
bűz is szerepet játszik	35(58,3%)	45(62,5%)	47(69,1%)	57(69,5%)	55(78,5%)	35(71,4%)
állattartás	11	9	12	17	10	6
hulladékkezelés	6	18	14	14	17	13
szennyvíz	9	8	11	20	14	8
egyéb bűz	9	10	10	6	14	8

A statisztikából jól látható, hogy a bűzzel kapcsolatos panaszbejelentések száma évről évre növekszik. Ezek nagyrészt az alábbi problémákat tartalmazzák:

- szabálytalan szennyvízelhelyezés (közterületre, más telkére)

- nagyobb esőzéseket követő szennyvízviszafolyás
- állattartás (főként az agglomerációs kisvárosokban, sűrűn lakott családi házas övezetekben, lakóparkok mellett), ezeknek a panaszoknak az oka sokszor a helyi korszerűtlen, települések fejlődését nem követő állattartási rendeletek, ill. ezek betartatásának hiánya
- saját ingatlanon belüli lom és hulladék felhalmozás

A hatóság a panaszokat a legtöbb esetben érdemi ügyintézés céljából az érintett önkormányzathoz tette át, de nem volt ritka az sem, hogy az önkormányzattal együttműködve oldották meg a panaszokat.

3.3. Felügyelőségek

A felügyelőségek az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség területi szervei. Hazánkban jelenleg tíz felügyelőség működik, melyek illetékessége az ország egész területét lefedi.⁴⁸

Ha jogszabály másként nem rendelkezik, a felügyelőség gyakorolja a külön jogszabályban meghatározott elsőfokú:

- környezetvédelmi,
- természetvédelmi,
- tájvédelmi és
- vízügyi

hatósági és szakhatósági jogköröket. Működteti a hatósági tevékenység ellátásához szükséges regionális laboratóriumot. Kivizsgálja a közérdekű bejelentéseket és panaszokat, hatósági ellenőrzést végez.⁴⁹

Levegőtisztaság-védelmi ügyekben elsőfokú hatósági jogkört gyakorol.⁵⁰ Főszabályként tehát a felügyelőség hatáskörébe tartozik a bűzzel járó tevékenységek okozta bűzpanaszok kivizsgálása. Kivéve azokat a panaszokat, melyek nem gazdasági tevékenység okozta bűzterheléssel függenek össze, ezekben az ügyekben a fővárosi és megyei kormányhivatal járási hivatala jár el első fokon.

⁴⁸ 347/2006. (XII.23.) Kormányrendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről, 1. számú melléklete

⁴⁹ A felügyelőség feladat és hatásköreit a 347/2006. Kormányrendelet 34.§-35.§ tartalmazza

⁵⁰ Lr. 36.§ (1) bekezdés

A felügyelőség a panaszok kivizsgálása során helyszíni szemlét tart, ahol elsősorban azt ellenőrzi, hogy a tevékenység megfelel-e az elérhető legjobb technikának, illetve, hogy az egyes jogszabályi előírásokat maradéktalanul betartják-e?

A panaszok tárgya hasonló az egészségügyi hatóságnál tapasztaltaknál. A felügyelőségnek azonban nagyobb cselekvési lehetősége van a szaghatás megszüntetése terén. További műszaki követelményt írhat elő, a tevékenységet korlátozhatja, felfüggesztheti vagy akár meg is tilthatja.⁵¹

Gyakoriak az olyan panaszok is, melyek az építési követelmények megsértésére vezethetők vissza. Ilyen lehet az OTÉK egyes rendelkezéseinek megértése. Például: az OTÉK előírja, a homlokzaton mesterséges szellőzéshez kivezetést létesíteni, továbbá helyiségszellőztető vagy klimatizáló berendezést elhelyezni az épület külső megjelenésével összhangban, takartan illetve építészeti eszközökkel megoldva akkor lehet, ha a tervezett megoldás és működés hatása, a kivezetés a környezetet bűz-, mérgező-, zaj-, rezgés- vagy más káros hatással nem szennyezi, az építmény rendeltetés szerinti használatát nem zavarja.⁵²

A felügyelőségek rendelkeznek laboratóriummal, azonban ezeknek a bűz mérése szempontjából nincs jelentősége, olfaktometriás méréseket nem végeznek.

Ugyanúgy, ahogyan az eddig tárgyalt hatóságok is, helyszíni szemlén győződnek meg arról, érezhető-e bűzhatás, vagy sem. Előfordul azonban, hogy bűz esetén is végeznek emissziós és imissziós méréseket, főként azért, hogy megnyugtassák a panaszost, hogy bár a bűz érezhető, de ez az egészséget nem veszélyezteti, nem tartalmaz határértékek feletti káros anyagokat.

Jogszabályoknak való megfelelés esetén is előfordulnak olyan esetek, hogy a bűzhatás ennek ellenére fennáll. A felügyelőség ekkor kötelezheti a kibocsátót, hogy korlátozza, vagy szüntesse meg azt a tevékenységet, mellyel a környezeti levegőt bűzzel terheli.

3.3.1. Egyes tevékenységek szagának egymásra gyakorolt hatása

A szagok kialakulása, illetve a szag erőssége szempontjából jelentősége van az egyes szagok egymásra gyakorolt hatásának is, a bűzös tevékenységet folytató cégek nem egymástól elszigetelten működnek. Arra a kérdésemre, hogy a felügyelőség a panaszok kivizsgálása során vizsgálja-e a környező területen lévő hasonló szagos üzemek szerepét, a következő választ kaptam:⁵³

⁵¹ Lr. 30. § (2) bekezdés

⁵² OTÉK 92. § (2) bekezdés c) pont, továbbá: 31. § (1) bekezdés, 50. § (2) bekezdés, 90. § (2)-(4) bekezdés

⁵³ Válaszadó: Czákó Norbert a KDVF munkatársa

A bejelentésekben a panaszosok leírják a szaghatás jellegét (vegyszerszag, festékszag, ételszag, csípő, maró füst), sokszor a szag forrását (szomszéd ingatlan, szomszéd utca, cég, magánszemély). Ezek alapján a felügyelőség megvizsgálja, hogy a rendelkezésére álló nyilvántartások alapján az adott területen milyen cégek, magánszemélyek végeznek olyan tevékenységet, melyből a panaszos által leírt szaghatás származhat. Abban az esetben, ha két hasonló tevékenységet végző cég/magánszemély telephelye van a panaszos által megadott területen, természetesen a felügyelőség mindkét telephelyet ellenőrzi.

Azonban sok esetben a szag jellegéből megállapítható, hogy milyen tevékenységhez köthető a szaghatás. Például Budapest IV. kerületben a MÁV Zrt., az Euro Metall Kft. (öntöde) és a Chinoin Zrt. (gyógyszergyártás) telephelye nagyon közel van egymáshoz, de az egyik telephelyről származó szaghatást nem lehet összekeverni a másik kettővel.

Ezzel szemben érkeznek olyan bejelentések is a felügyelőségre, melyben arra panaszkodnak a lakók, hogy a lakóhelyük környékén kellemetlen (szúrós szag) orrfacsaró bűz érezhető, de nem tud semmilyen támpontot adni a bejelentés kivizsgálásához.

Ezekben az esetekben a felügyelőség ügyintézője átvizsgálja a nyilvántartásokat, bejárja a panaszos lakhelyének környékét. Amennyiben van olyan telephely, melyhez köthető a szaghatás, akkor ellenőrzi azt. Ha nem tudja megállapítani a szag forrását, átteszi a bejelentés kivizsgálását az önkormányzathoz, mert valószínűsíthetően nem gazdasági tevékenységből származik a bejelentésben említett bűz.

A felügyelőség kapacitását jelentősen lefoglalja azon bejelentések kivizsgálása, melyeknél egyértelműen megállapítható a szaghatás forrása, arra sajnos sem anyagi, sem személyi kapacitása nincsen, hogy ezen bejelentéseket is kivizsgálja.

3.3.2. Statisztika

A felügyelőségeken is igen gyakoriak a bűzzel kapcsolatos panaszok, ezt mutatja a következő táblázat is, melyet a Közép–Duna–völgyi Felügyelőség (KDVF) iktatóprogramja alapján állítottam össze.

Panaszok	2007	2008	2009	2010	2011	2012 okt. 31.-ig
összes	659	533	610	933	901	564
bűz	79(11,9%)	73(13,6%)	74(12,1%)	84(9%)	81(8,99%)	105(18,6%)
állattartás	5	12	16	20	21	12
hulladék	15	16	9	8	10	17
szennyvíz	15	14	20	19	17	13
étkezde	10	5	3	6	8	15
egyéb	34	26	26	31	25	48

A táblázatból jól látható, hogy a bűzzel kapcsolatos panaszok száma az elmúlt 5 évben nagyjából azonos volt.

Az egyéb panaszok kategóriája szerteágazó tárgyú panaszokat foglal magába. Pl.: kéményből áradó bűzös füst, bútorüzem, gombakomposztáló üzem, autófényező műhely, öntöde, szellőző és klímázó berendezésekkel kapcsolatos panaszok.

3.4. Bíróság

A bíróságok több módon is érintettek lehetnek a bűzpanaszok kivizsgálásában. Akik elmulasztják a birtokháborítás orvoslására igénybe vehető államigazgatási eljárás megindítására nyitva álló határidőt, azok közvetlenül a bíróságon érvényesíthetik az eredeti birtokállapotra irányuló igényüket. A birtokos az eredeti birtokállapot helyreállítását, a zavarás megszüntetését egy év eltelte után közvetlenül a bíróságtól kérheti.⁵⁴

Mikor kezdődik az egy éves határidő? Ha a sérelmezett tevékenység egy cselekményből áll, a határidő a cselekmény befejeztével kezdődik. Vitatott azonban, hogy folyamatos magatartás esetén mi a kezdő időpont. A többségi nézet szerint ez a folyamatos magatartás megkezdésével esik egybe.⁵⁵

Amennyiben a birtokháborító magatartás időközönként ismétlődik, az egyes birtokháborító magatartásokat különválasztva lehet megállapítani, hogy az egy év melyiknél telt le és melyiknél nem.⁵⁶

⁵⁴ Ptk. 192. § (2) bekezdés

⁵⁵ A Polgári Törvénykönyv magyarázata, Budapest: KJK Kiadó, 2007. 631.

⁵⁶ Hírlevél a Pest Megyei Közigazgatási Hivatal Szakmai tájékoztatója 2002. július, 22.

Más esetben azáltal kerül a bírósághoz a bűzpanasz, hogy a jegyző birtokvédelmi határozatát sérelmesnek tartó fél azt megtámadja. A jegyző határozata ellen államigazgatási úton nincs helye jogorvoslatnak, a határozat közlésétől számított 15 napon belül helyi bírósághoz lehet fordulni annak megváltoztatása iránt.⁵⁷ Az ennek alapján induló per nem közigazgatási per lesz, mivel a keresetet nem a jegyző ellen, hanem az ellenérdekű ügyféllel szemben kell előterjeszteni, valamint nem a Pp. XX. fejezetét⁵⁸, hanem az általános szabályokat kell alkalmazni. A polgári peres eljárás nem terjed ki a jegyzői határozat törvényességének vizsgálatára. A bíróság a polgári jogi jogvita felől dönt.⁵⁹

Ha ugyanis a bíróság jogcím vizsgálata alapján hozott határozata megegyezik a jegyző határozatával, azt hatályban tartja függetlenül attól, hogy a határozat egyébként jogszabálysértő-e, ha pedig a bíróság másként dönt, a jegyző határozatát akkor is megváltoztatja, ha az a birtoklás tényét figyelembe véve a jogszabályok helyes értelmezésével és alkalmazásával megalapozott. Tehát a bíróság nem törvénysértés esetén változtatja meg a határozatot, hanem akkor, ha a jegyző annak a félnek nyújtott birtokvédelmet, akinek nem volt jogcíme a birtoklásra.⁶⁰

Az ügy bíróság elé kerülésének harmadik módja, ha a felek valamely közigazgatási szerv határozatának felülvizsgálata céljából pert indítanak a bíróságon.⁶¹

⁵⁷ Ptk. 192. § (1) bekezdés

⁵⁸ 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról, XX. fejezet a közigazgatási perek

⁵⁹ BDT 2009. 2025

⁶⁰ BALÁS ENDRE: A jegyző birtokvédelmi döntéseivel szembeni jogorvoslatokról-de lege ferenda. *Közjogi szemle*, 2009. 2. évf. 1. szám, 54.

⁶¹ Pp. XX. fejezet a közigazgatási perek

4. Bizonyítás és tényállástisztázás

Dolgozatom fő kérdése az, hogyan lehet bizonyítani, hogy az a szag, amelyet érzünk, bűz? A szagérzet szubjektív. Egy szag egyénenként teljesen eltérő reakciókat válthat ki, valaki kellemesnek, míg más elviselhetetlennek érzi ugyanazt. Még a legbűdösebb szaghoz is hozzá lehet szokni, az állandó szaghatásnak kitett szaglősejtek ugyanis érzéketlenné válnak a szagingerrel szemben.

A szaglóképesség napszakonként is folyamatosan változik, hormonális élettani hatások is befolyásolhatják. Így nemcsak egyénenként eltérő a szagérzetünk, hanem saját szaglásunk is ingadozik, bizonyos tényezők folytán.⁶²

A fenti megállapítások ugyanúgy vonatkoznak a panaszos orrára, mint az ügyintézőére, ennek alapján pedig az ügy eldöntése szubjektív alapokon fog nyugodni.

De vajon létezik-e olyan mérési módszer, melynek alapján objektívizálható a bizonyítás?

4.1. Bizonyításelméleti irányzatok és főbb jellemzőik

Mindenki másban látja a bizonyítás lényegét, a jogirodalom négy fő bizonyításelméleti irányzatot különböztet meg, melyből három más-más oldalról közelíti meg a bizonyítás lényegét, a negyedik pedig vegyes irányzat, mely kombinálja a többi elemeit.

A logikai felfogás képviselői a bizonyítás lényegét, valamilyen logikai tevékenységben látják. Ennek alapján a jogalkalmazás, azon belül a tényállás megállapítása, egy gondolkodási művelet, tehát logikai tevékenység. Ahhoz, hogy a tényállás megállapítható legyen, a bizonyítékoknak össze kell kapcsolódnuk. A bizonyítás célratörő kell, hogy legyen, így azt a logika szabályainak kell irányítania.⁶³

E felfogás jelentősebb hazai képviselői Magyary Géza, Angyal Pál, Irk Albert, akik eltérő módon, de lényegében ugyanazt tekintik a bizonyítás lényegének. Olyan logikai műveletet értenek alatta, amelynek célja, valamely tény, történet (állítás) valódisága, helyessége vagy valótlansága iránt a bizonyító eszközökön keresztül meggyőződést ébresszen, azok bizonyosságáról valakiben.⁶⁴

⁶² RITVAY DOROTTYA, KOVÁCS DÁNIEL, KANDICS LAJOSNÉ: A bűz, mint környezetszennyezés. *Környezetvédelem*, 2006. XIV. évf. 5. szám, 42.

⁶³ BOROS ANITA: *Bizonyítás a közigazgatási eljárásjogban I. kötet. A közigazgatási bizonyítás elmélete*. Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2010. 17.

⁶⁴ MAGYARY GÉZA: *A magyar polgári Peres eljárás alaptanai*. Budapest: Franklin, 1898. 39.

ANGYAL PÁL: *A magyar büntető eljárásjog tankönyve I-II*. Budapest: Athenaeum, 1916. 314. (hivatkozva BOROS: I. kötet i. m. 18. 19.)

A processzuális felfogás, mely szerint a bizonyítás jogilag szabályozott eljárási cselekmény. A jogszabályok csak ez eljárás rendjét szabályozzák, az abban részt vevő személyek gondolkodását nem, ezért az a bizonyításon kívül esik. A bizonyítást vagy csak a felek, vagy csak a bíróság, hatóság, vagy pedig mindhárom együttes cselekményének tekintik. Főbb képviselői Plósz Sándor, Zlinszky Imre, Farkas József.

A harmadik az ismeretelméleti felfogás, az ezt vallók úgy tartják, hogy a bizonyítás sajátos része az emberi megismerésnek, melynek két fő mozzanata van: a feltárás és az igazolás. Célja, hogy a még meglévő bizonyítékok alapján rekonstruálja a múltban történeteket méghozzá úgy, hogy a legközelebb jusson a feltételezett igazsághoz.⁶⁵

Fő képviselője Király Tibor, aki bár a büntetőjog terén, de így ír: A bizonyítás az eljárás alanyainak cselekményei, melyek arra irányulnak, hogy ismereteket nyújtsanak vagy szerezzenek arról, hogy történt-e bűncselekmény és ki az elkövető.⁶⁶

4.2. A bizonyítás

A Közigazgatási hatósági eljárási törvényben⁶⁷ szabályozott bizonyítás úgy írható le, mint a hivatalbóli eljárás alapelvein nyugvó, a hatóság, az ügyfelek és az eljárás más résztvevői közreműködésével zajló eljárási cselekmények összessége, az eljárás nem szükségképpen része, melynek célja, hogy a hatósági döntés meghozatalához szükséges tényeket a hatóság megismerje, és a tények fenn vagy fenn nem állásáról a hatóság meggyőződést szerezzen.⁶⁸

A közigazgatási hatósági eljárásban a hivatalbóli eljárás elve érvényesül.⁶⁹ A hatóság kötelezettsége a tényállás tisztázása, bizonyítási eljárást azonban csak akkor kell lefolytatnia, ha a rendelkezésre álló adatok alapján nem lehet a tényállást tisztázni. A bizonyításban az ügyfél és az eljárás egyéb résztvevői is közreműködnek, a releváns alany azonban a hatóság, mivel a bizonyítás őt terheli, s pozíciójából adódóan is szélesebb körű bizonyítási cselekmények lefolytatására képes, mint az előzőek. Hiszen rendelkezésére állnak a közigazgatási nyilvántartások, megkeresés, jogsegély útján is képes eljárási cselekmények foganatosítására. A kérelemre indult eljárásoknál, általában ilyenek a büzeljárások is, eltérően alakul a bizonyítási teher, a hatóság helyett az ügyfélre hárul. Ha az ügyfél e kötelezettségének nem tesz eleget, vagy nem működik kellőképpen együtt a hatósággal, a

⁶⁵ BOROS: I. kötet i. m. 20. 22.

⁶⁶ KIRÁLY TIBOR: *Büntetőeljárási jog*, Budapest, Osiris, 2000. 217. (hivatkozva BOROS: I. kötet i. m. 23.)

⁶⁷ 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól, Ket.

⁶⁸ PETRIK FERENC (szerk.): *A közigazgatási eljárás szabályai* (Kommentár a gyakorlat számára 2. átdolgozott kiadás), PATYI ANDRÁS: *Az elsőfokú eljárás*, Budapest: HVGORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2005. 235.

⁶⁹ Ket. 33. § (1) bekezdés

hatóság a rendelkezésre álló adatok alapján dönt, ha pedig ez nem lehetséges, az eljárást megszünteti.

Bűzpanaszok esetén, ha nem hivatalból indul az eljárás, akkor abban több ügyfél vesz részt, akik ellenérdekű félként vannak jelen (panasztevő és panaszolt). Ekkor mindig annál van a bizonyítás terhe, aki valamely tényt, körülményt akar igazolni. A bizonyító féllel szemben pedig, az ellenérdekű fél és a hatóság is jogosult ellenbizonyításra.⁷⁰

A bizonyítási eljárás ura abban az esetben is a hatóság, ha nem nála van a bizonyítás terhe, ugyanis ez határozza meg a bizonyítás módját, terjedelmét, nincsen kötve a felek bizonyítási indítványaihoz. Ennek kell a rendelkezésre álló bizonyítékok közül kiválasztania azokat, amelyek a tényállás tisztázása szempontjából jelentőséggel bírnak, ez mérlegeli az egyes bizonyítékokat, állapítja meg a tényállást.

A tényállás tisztázása a hatóság legfontosabb kötelezettsége, ugyanis e nélkül nem tud megfelelő döntést hozni.⁷¹ Helyes döntéshez csak jól megállapított tényállás vezethet. Ezeket támasztja alá a Kúria egyik döntése is, mely szerint az államigazgatási eljárás egyik legsúlyosabb eljárási szabálysértésének kell tekinteni, ha a közigazgatási szervek eljárást gyakorlatilag nem folytatnak le, tényállás tisztázási kötelezettségüknek nem tesznek eleget.⁷²

⁷⁰ TOLDI FERENC-PÁKAY BARNABÁS: *Az államigazgatási eljárás általános szabályai*. Budapest: Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1959. 109.

⁷¹ GERENCSÉR-GYURITA-LAPSÁNSZKY-MUDRÁNÉ-PANYI-VARGA: *Közigazgatási hatósági eljárásjog*. Budapest-Pécs: Dialog Campus, 2009. 247.

⁷² BH 2002. 335

5. Bizonyítékok és bizonyítási eszközök

A közigazgatási eljárásban a szabad bizonyítás elve érvényesül, de a törvény lehetőséget ad arra, hogy jogszabály ezt korlátozhassa. A hatóság szabadon választhatja meg az alkalmazandó bizonyítási eszközöket, bizonyítékokat. A Ket. csak példálódzó jelleggel sorolja fel a bizonyítékokat (exemplifikatív felsorolás): az ügyfél nyilatkozata, az irat, a tanúvallomás, a szemlérlől készült jegyzőkönyv, a szakértői vélemény, a hatósági ellenőrzésről készült jegyzőkönyv, a tárgyi bizonyíték. A hatóság ezeken kívül is bármilyen bizonyítékot felhasználhat, amely alkalmas a tényállás megállapítására. Ez a szabadság magában hordozza a bizonyítékok szabad mérlegelésének lehetőségét is azzal, hogy a hatóság köteles a bizonyítékokat egyenként és összességükben is értékelni, de kötöttségek nélkül, szabadon, saját meggyőződése szerint ítéli meg a bizonyítékok bizonyító erejét. Ezt a szabadságot azonban, mint már írtam, jogszabály korlátozhatja, akár maga a Ket., akár más ágazati jogszabály is, azáltal, hogy meghatározza az adott ügyben igénybe vehető bizonyítási eszközöket, megkötve ezzel a jogalkalmazó kezét, mivel ekkor csak ezek az eszközök vehetők igénybe. De rendelkezhet úgy is a jogszabály, hogy az adott ügyben kötelezővé teszi valamely bizonyítási eszköz alkalmazását, ettől azonban még más bizonyítási eszköz is igénybe vehető.

A bűzpanaszok esetén leggyakrabban előforduló bizonyítékok:

- az ügyfél nyilatkozata,
- a tanúvallomás,
- a szemlérlől készült jegyzőkönyv,
- és a szakértői vélemény.

A továbbiakban ezekkel foglalkozom bővebben.

5.1. Az ügyfél nyilatkozata

Az ügyfélnek joga van ahhoz, hogy az eljárás során nyilatkozatot tegyen, vagy a nyilatkozattételt megtagadja. Mivel leginkább az ügyfél ismeri saját ügyét, nyilatkozata fontos bizonyítékként szolgálhat. Ez a bűzügyeknél is így van, mivel a bűz szubjektív környezeti hatás, ezért fontos lesz az ügyfél nyilatkozata abból a szempontból, hogy zavaró-e, amit érez, talán még annál is fontosabb, hogy mit gondol a szagról a környezetvédelmi hatóság, vagy a bűz okozója, mivel a panaszos szenved el legfőképp annak hatásait, őt éri a folyamatos szaghatás.

Az ügyfél nyilatkozata gyűjtőfogalom, ez több ügyféli megnyilatkozást foglal magába, ennek minősül, ha az ügyfél bizonyítékokat szolgáltat kérelmének alátámasztására, vagy ha a más által szolgáltatott bizonyítékokra reagál (tanúvallomás), vagy a hatóság hozzá intézett kérdéseire válaszol.⁷³

Az ügyfél nyilatkozata lehet jogi tartalmú és ténybeli, a bizonyítékok szempontjából azonban csak a ténybeli nyilatkozatoknak van jelentősége. A hatóság az ügyfél nyilatkozatát ugyanúgy mérlegeli, mint minden más bizonyítékot.⁷⁴

Az ügyfél nyilatkozattételi jogától meg kell különböztetni adatszolgáltatási kötelezettségét, melyet főszabályként az előzőekkel ellentétben köteles teljesíteni, és csak a Ket.-ben taxatív felsorolt esetekben tagadhatja meg ennek teljesítését.

5.2. Tanúvallomás, hatósági tanú

A tanú bizonyítási eszköz, az általa szolgáltatott vallomás lesz a bizonyíték. A tanú egy meghatározott ügyben, az ügyféltől különböző, olyan személy, aki az üggyel kapcsolatban releváns múltbéli tényről rendelkezik információval, amelyet rendszerint közvetlenül észlel, és idézésre a hatóság előtt meghallgatása céljából megjelenik.⁷⁵

Tanú csak természetes személy lehet. A tanút szintúgy, mint az ügyfelet, igazmondási kötelezettség terheli, valótlan nyilatkozata azonban bűncselekménynek minősül, míg az ügyfél ilyen irányú nyilatkozata csak eljárási bírsággal sújtható.

A tanúzási kötelezettség mindenkit terhel, amely magába foglalja a megjelenési, vallomástételi és igazmondási kötelezettséget is. A vallomástételi kötelezettségnek azonban lehetnek abszolút és relatív akadályai.

Ha abszolút kizáró ok áll fenn a kihallgatandó személy esetében, akkor tanúként nem hallgatható meg. Ilyen ok a tanúzási képesség hiánya, illetve az, ha védett adatnak minősülő tény esetén a tanú nem kapott felmentést a titoktartás alól az arra jogosulttól.

Relatív ok fennállása esetén a tanúvallomás megtagadható, ha nem tagadja meg, akkor meg kell hallgatni.⁷⁶

⁷³ KILÉNYI GÉZA: *A közigazgatási eljárási törvény kommentárja*. Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft, 2005. 154.

⁷⁴ BOROS ANITA: *Bizonyítása közigazgatási eljárásjogban II. kötet. A közigazgatási bizonyítás gyakorlata*. Budapest: Magyar Lap- és Könyvkiadó, 2010. 78.

⁷⁵ PATYI i. m. 249.

⁷⁶ Ket. 53. § (3)-(8) bekezdés

Bűzügyekben tanúként főként azokat a személyeket veszik igénybe, akik szintén tapasztalták az adott szaghatást, ez jellemzően a szomszédság, azoknak a személyeknek a köre, akik a szag hatásterületén belül élnek.

A Ket. önálló rendelkezéseket tartalmaz a hatósági tanúra vonatkozóan. A hatósági tanú nem bizonyítási eszköz, hanem olyan személy, aki az eljárási cselekmények során történt eseményeket és az általa tapasztalt tényeket a jegyzőkönyv aláírásával igazolja.⁷⁷

A hatósági tanút a hatóság vonja be az ügybe, vagy úgy, hogy eleve intézkedik annak érdekében, hogy ilyen személy jelen legyen, vagy a hatósági cselekményen tapasztaltak következtében válik szükségessé ilyen tanú bevonása az eljárásba.⁷⁸ Alkalmazása annak érdekében kerül sor, hogy ez által a hatóság valamely eljárási cselekménye utóbb vitathatatlan legyen.

Bűzügyekben, ha egy ingatlan külső megfigyelése szükséges (kert, udvar rendezettsége) és erre a kerítésen kívülről is lehetőség van, akkor az ügyfélnek nem kell feltétlenül jelen lennie a szemlén, de hatósági tanú alkalmazása célszerű a vitás helyzetek elkerülése érdekében.

5.3. Szemle

A szemle bizonyítási eljárás, amelynek során a hatóság megtekinti, megfigyeli a tényállás tisztázásához szükséges tárgyi bizonyítékot, helyszínt, tényeket, körülményeket. A hatóságnak ez az eljárása gyakori a bűzügyek esetén, ugyanis minden esetben helyszíni szemlét tartanak annak érdekében, hogy megállapítsák valóban érezhető-e bűz, s ha igen, az honnan eredhet.

A szemléről készült jegyzőkönyv bizonyítéknak minősül.

A szemléről főszabályként értesíteni kell a szemletárgy birtokosát, de ez az értesítés többféle időpontban történhet a szemle eredményessége érdekében, és bizonyos esetekben akár mellőzhető is. Ez nagy jelentőséggel bír a bűzesetekben, az előzetes értesítés ugyanis könnyen megghiúsíthatja az ellenőrzést azáltal, hogy arra az időre a bűzokozó megszünteti a bűzkibocsátást, illetve megfelelő intézkedést tesz, hogy semlegesítse a kellemetlen szagokat. A bűzös tevékenységet folytatók, gyakran csak időszakosan és akkor csak rövid ideig engedik ki a bűzös levegőt a környezetbe, azt általában olyan időpontban (éjjel) teszik, amikor valószínűsíthető, hogy a hatóság nem tartózkodik a közelben. Így, mire a helyszíni szemlére sor kerül, nyoma sincs a bűznek.

⁷⁷ PATYI ANDRÁS (szerkesztő): *Közigazgatási hatósági eljárás*. Budapest-Pécs: Dialog Campus Kiadó, 2009. 2011. 265.

⁷⁸ KILÉNYI i. m. 165.

Főszabály az előzetes értesítés, ha ez veszélyezteti a szemle eredményességét, akkor a szemle megkezdésekor szóban is lehet foganatosítani az értesítést, ha azonban még ez sem biztosítaná a kellő védelmet, a hatóság a szemle befejezésekor is átadhatja vagy haladéktalanul megküldheti a szemletárgy birtokosának a jegyzőkönyv egy példányát.

5.4. Szakértő

A Ket. szerint szakértőt kell meghallgatni, vagy szakértői véleményt kell kérni, ha az eljáró hatóságnak nincs megfelelő szakértelme és az ügyben jelentős tény, egyéb körülmény vagy az alkalmazandó jog megállapításához különleges szakértelem szükséges, vagy jogszabály írja elő szakértő igénybevételét.⁷⁹

A szakértő bizonyítási eszköz, az általa adott szakértői vélemény pedig bizonyítéknak minősül, ami nem köti ugyan a hatóságot, de köteles mérlegelni, akárcsak a többi bizonyítékot.

Egyszerű a helyzet abban az esetben, ha jogszabály írja elő szakértő igénybevételét, ebben az esetben ugyanis kötelező a hatóságnak szakértőt igénybe vennie. Nehezebb a hatóság dolga, amikor a jogszabály nem fekteti le egyértelműen, hogy egy adott ügyben valamely kérdés szakkérdésnek számít-e.

Tisztázatlan, hogy vajon annak megállapítása, hogy bűdös van-e, igényel-e szakértelmet, szaktudást?

Az ÁNTSZ váci intézetében járva találkoztam olyan panasszal, melyet a jegyző arra hivatkozva tett át az ÁNTSZ-nek elbírálásra, hogy ő a bűz megítéléséhez nem rendelkezik kellő szakértelemmel. Elsőre kicsit különös indoka ez az ügy áttételének, de elgondolkodtató az, hogy némely ügyintéző is érzi, nem biztos, hogy ő a megfelelő személy arra, hogy az ügyet megoldja.⁸⁰

Ahogy látni fogjuk, a bűz mérésének is van módszere: kell-e a szagokat mérni, vagy eldönthető pusztán az ügyintéző orra segítségével a bűz kérdése?

A szakértő a tény tanúja (testis facti), a szakértés valójában megismerési folyamat, amelynek során a szakértő szakmai tényeket állapít meg, és következtetéseket von le, mely során valamilyen különleges szakértelemre van szüksége.⁸¹

⁷⁹ Ket. 58. § (1) bekezdés

⁸⁰ Budapest Főváros Kormányhivatala Váci, Szobi, Dunakeszi Kistérségi Népegészségügyi Intézete 02495/2012. számú ügye

⁸¹ TREMMEL FLÓRIÁN: *Bizonyítékok a büntetőeljárásban*. Budapest-Pécs: Dialog Campus Kiadó, 2006. 130.

A szakértő személyére az ügyfél is tehet javaslatot, azonban ehhez a hatóság nincs kötve. Az ügyfél által felkért szakértő véleménye is bizonyítékként használható fel, akkor is, ha a hatóság nem rendel ki szakértőt. Ennek ellenbizonyítás esetén van jelentősége, az ügyfél ugyanis a saját költségén dönthet úgy, hogy maga bízza meg a szakértőt, hogy véleményét bizonyítékként felhasználhassa. Így például, az ügyintéző orra, illetve a tanúvallomás ellenében bűzmérésre akkreditált szervet kérhet fel, hogy bizonyítsa, nem bocsát bűdös anyagot a környezetbe.

5.5. A bizonyítékok értékelésének nehézségei

Az eddig tárgyalt bizonyítékok mindegyikével problémák adódnak a bűzpanaszok kivizsgálása során, mivel a szagok mikénti megítélése az emberi szubjektivitástól függően változhat.

A kellemes szagot illatnak, a nagyon kellemetlen, tartósan fennálló szaghatást bűznek nevezzük. Az azonban, hogy ki milyen szagot tart illatnak, egyénenként változik, előfordulhat, hogy valaki számára egy márkás parfüm is bűdös, pedig valaki több tízezreket ad ki érte. Sőt az egyes személyben is időről időre változhat az, mit érez kellemesnek és kellemetlen szagnak. A bűz szubjektív környezeti hatás, megítélése jogilag és szakmailag is igen nehéz és vitatott, hiszen konkrét, egyedi körülményektől függ. Ugyanaz a szaghatás egészen másként értékelhető attól függően, mennyi ideig áll fenn, milyen környezetben jelentkezik. A bűzterhelés földrajzi, meteorológiai viszonyoktól, évszaktól, napszaktól is függ.

Az eljárás során ennek alapján előfordulhat az, hogy az ügyfél és a tanú is bűzre panaszkodik, míg a hatóság a helyszíni szemle során nem érez zavaró szagokat a levegőben. Ennek oka az lehet, hogy éppen akkor nincsenek is jelen a szagok, a hatóság tagjai szagvakok, vagy csak azáltal, hogy nem tartózkodnak a helyszínen annyi ideig, hogy a szag kiváltsa a kellemetlen hatását; a finom illatok is, ha tartósan jelen vannak, zavaróak lehetnek, gondoljunk csak a pékségekből áradó szagokra.

6. Létezik-e olyan megoldás, melynek alapján objektivizálható a bizonyítás?

6.1. A bűz mérésének kialakulása

A szagok meghatározása kétféleképpen lehetséges. Az egyik az analitikai módszer, a másik az olfatometria.

Az analitikai mérések során a levegő komponenseit elemzik. Ezáltal a szag kémiai összetétele ismert lesz, viszont a bűz jellegére, intenzitására ebből nem lehet következtetéseket levonni. Ezen kívül egyéb nehézségekbe is ütközik az effajta mérés: nagyon időigényes, szükséges elemzések anyag- és műszerigényessége miatt igen költséges, egyes komponensek koncentrációja gyakran kimutatási határ alatt van.⁸²

A szagok mérésének másik módja az olfaktometria. Ezt az eljárást tudományos és statisztikai érzékszervi vizsgálatokban már a XIX. század utolsó évtizedeiben is alkalmazták. A bűzméréssel kémiaiilag bonyolult összetételű kellemetlen szaghatást okozó szaganyagok intenzitását határozzák meg.⁸³

Ez a gyakorlatban egy gázkeverő készülék, dinamikus olfaktométer segítségével történik, amelynek érzékelője az emberi orr. A bűzös levegőt tiszta, semleges levegővel hígítják egyre csökkenő mértékben mindaddig, amíg a mérő személy a kifejezetten az erre a célra készült orrmaszokban megérzi a szag megjelenését.

Az olfaktometria környezetvédelmi célú használata azonban sok kérdést vet fel, például azt, hogy egy-egy népességi csoport képviselőiben mennyi mérőszemélyt kell alkalmazni, milyen szempontok alapján történjen a mérőszemélyek kiválasztása, illetve hogy az objektív eredmények eléréséhez milyen mérési feltételeket kell kialakítani és hogyan.

Eleinte nem voltak olfaktométerek piaci forgalomban, minden hatóság maga szerkesztette meg eszközét, ebből pedig óriási különbségek adódtak a mérések során.

A megbízható és összehasonlítható mérések iránti igény következtében Svédország, Dánia, Egyesült Királyság, Németország, Hollandia, Franciaország 1980 és 1985 között megjelentetik az első ajánlásokat, szabványtervezeteket. 1996-ra az Európai szabványbizottságon (CEN) belül egy tíz országból álló munkacsoport (Odours) is elkészített

⁸² Állattartó telepek bűzhatásának elemzése, és javaslat kidolgozása a lakosságot zavaró hatások megszüntetésére egy mintaterület példáján, forrás: http://www.greenflow.hu/wp-content/uploads/2012/03/FVM_GREEN_%C3%A1llattart%C3%A1sb%C5%B1z1.pdf, 28. (letöltés dátuma: 2012. 11. 03.)

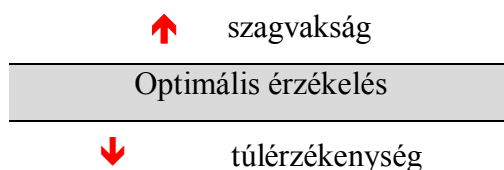
⁸³ LÁNG i. m. 174.

egy olfaktomertiai szabványtervezetet. Ez szigorú követelményeket támasztott a szagbecslők kiválasztása, a hígító berendezés jellemzői és a mérés lefolytatása tekintetében. A CEN Odours csoportja által készített szabványt felvették az Európai Szabványok közé, a CEN 2002. december 6-án hagyta jóvá az EN 13725:2003 szabványt, mely hazánkban 2003. december 1-én lépett hatályba MSZ-EN 13725:2003 néven európai-magyar szabványként.⁸⁴

6.2. Az orrok kiválasztása⁸⁵

Ez a folyamat két-három hetet is igénybe vehet. Az orrok kiválasztása n-butanollal (gáz) történik. A kísérletezések során ugyanis ez a gáz tűnt a legalkalmasabbnak, ennél váltak reprodukálhatóvá a mérések eredményei.

Az n-butanolt tiszta semleges levegővel hígítják egyre csökkenő mértékben, a vizsgált személy pedig jelzi, amikor megérzi a gáz szagát. Ha az optimális értéken belüli hígításnál érzékeli a gáz szagát, akkor alkalmas a mérések lefolytatására. Ha ezen alul érzékeli a szagot, akkor túlérzékeny, ha pedig felette, szagvak, és nem vehet részt a vizsgálatokban.

Ezt a kiválasztáshoz szükséges mérést tízszer ismétlik úgy, hogy egy nap legfeljebb három mérést lehet végezni. Ennek oka az, hogy az orrok több mérés esetén már elfáradnának. Majd a tényleges bűzmérés előtt is újra tesztelik ez orrokat. Egy-egy tesztsorozatban 4-16 személy vesz részt, oka az, hogy az eljárás során könnyen kieshet egy-két személy a folyamatból (túlérzékeny, szagvak, megfázás). A tesztelt személyek kb. 35%-a alkalmas arra, hogy a bűzmérésben részt vegyen.

Fontos, hogy a tesztelt személyek megfeleljenek a következő követelményeknek:

- 16 életévet betöltsék, szolgálatkészek legyenek, és tudják követni a mérésvezető utasításait,
- álljanak rendelkezésre a mérés egész időtartama alatt,
- jelezzék, ha szagot éreznek,

⁸⁴ BOROS T. i. m. 31.

⁸⁵ BÉRES ANDRÁS levegőtisztaság-védelmi szakértő által elmondottak alapján

- 30 perccel a mérés előtt nem engedélyezett a dohányzás, evés, ivás (kivéve víz),
- ne okozzanak zavarást, kerülendő a parfümök, dezodorok, egyéb kozmetikumok használata,
- szagérzetet befolyásoló betegségben szenvedők nem vehetnek részt a mérésben (megfázás, allergia),
- 15 perccel a mérés előtt jelenjenek meg, hogy hozzászokjanak a labor szagtalan szagához,
- nem kommunikálhatnak egymással az eredményekről⁸⁶.

6.3. A bűz mérése

A megfelelő orrok kiválasztása után elkezdődhet a bűzmérés, a folyamat mintavétellel veszi kezdetét. A mintát egy tüdő elvén működő berendezéssel veszik le, ennek során a levegő közvetlenül egy zsákba áramlik. Ez a tüdő elvén működő rendszer azért hatékony, mert ezáltal azt érik el, hogy ugyanolyan minőségű levegő kerül a zsákba, mint amit az emberek belélegeznek.

A zsák teflon alapú anyagból készült, és a benne lévő levegőt 24 óráig változatlanul megőrzi. Ez annyit jelent, hogy nem köt meg, és nem ereget szagot. A begyűjtött levegő minősége így a mérésig változatlan marad.

A zsákot rákötik az olfaktométerre, majd állandó sebességű referenciagázhoz növekvő mértékben keverik a mérendő mintát addig, ameddig valamennyi orr megérzi a szagot. A mérő személyek abban a pillanatban, amikor megérzik a szagot, egymástól teljesen függetlenül megnyomnak egy gombot. A gép pedig jelzi, hogy az egyes személyek mely koncentrációnál érezték meg az anyag szagát. A személyek dolga tehát csak az, hogy megnyomják a gombot, semmit nem kell mondaniuk azzal kapcsolatban, hogy milyen szagot éreznek (bűdös, nem bűdös, szúrós, fojtó, édes). Ezen értékek átlaga lesz a szag szagegysége. A szabvány bevezette az európai szagegység fogalmát, mely a bűzmérés során mérendő szagos gáznak és szagtalan levegőnek a felismerési küszöbértéknél mért egymáshoz viszonyított arányából meghatározott viszonzszám. Mértékegysége SZE/m³.⁸⁷

⁸⁶ RITVAY DOROTTYA, KONDICS LAJOSNÉ: A levegőt szennyező bűz. 3. http://www.vituki.hu/files/buz_levego.pdf (letöltés dátuma: 2012. 11. 03.)

⁸⁷ LÁNG i. m. II. kötet 306.

Olfaktometriával meghatározott szagegység ⁸⁸	Szagerősség	
100-500	Igen erős	A zavaró hatás megjelenik
50-100	Erős	
10-50	Kifejezett	
5-10	Gyenge	Nincs zavaró hatás
5 alatt	Igen gyenge	

A $C = 10-50 \text{ SZE/m}^3$ azt jelenti, hogy a bűzös levegőt 10-50 szerezére kell felhígítani, hogy az észlelők 50%-a már ne érezze a szagot, azaz a vizsgált gáz 1 m^3 -e a szagküszöb értéknyi anyagmennyiség 10-50 szerezését tartalmazza.⁸⁹

A mérési módszer legfőbb bizonytalansága a mérésben résztvevő személyek, orrok szagérzékelésének szubjektivitása okozza. Ezt azonban kiküszöbölik azzal, hogy megbízható kiválasztási eljárás előzi meg a mérést, s a tényleges mérésben négy személy vesz részt. Mondhatjuk tehát azt, hogy a bűz mérése fél-szubjektív alapon történik. Objektív mérés bűzhatárértékek hiányában nem is lehetséges.

⁸⁸ Forrás: http://zeus.nyf.hu/~jmgt/letolt/kornymernok_ism/szag_zajterheles.pdf (letöltés dátuma: 2012. 11. 03.)

⁸⁹ Szagküszöbérték: a szagos anyagok az a legkisebb koncentrációja, amelynél az emberi érzékszervek azt érzékelik. Abszolút szagfelismerési küszöb az a koncentráció, amelyet az érzékelő egyének 50%-a felismer. LÁNG i. m. II. kötet 307.o.

7. Esettanulmányok

7.1. Egy eset a jegyző hatásköréből

Az alábbi eset azt példázza, hogy a jegyzők előszeretettel keresnek meg szakhatóságokat döntésük alátámasztása érdekében.

A panaszosok a szomszéd kecsketartására vonatkozóan tettek bejelentést a települési önkormányzat jegyzőjéhez. Az állítják, hogy a kecskék miatt elviselhetetlen bűz van a környéken, még akkor is érzik, ha az állatok a legelőn vannak, ugyanis a gazda az udvaron helyezte el a hígtrágya tárolót, ami főleg nyáron, illetve esőzések után bűdös. Az eső a trágyalét a járdára mossza.

A jegyző előre bejelentett helyszíni szemlét tartott, kérte a gazdát, hogy tartózkodjon otthon és az állatokat se hajtsa ki aznap a legelőre. A szemle során a jegyző megállapította, hogy az állattartás megfelel az önkormányzati rendeletbe foglaltaknak, a trágyalé elfolyására utaló nyomokat nem észlelt, kellemetlen szaghatást nem tapasztalt.

A két panaszos jelen volt a szemle során, azt nyilatkozták, hogy érzik a szagot, az egyik kijelentette, hogy asztmás, ingerli a szag. Betegségére vonatkozó orvosi leleteket is csatolt az iratokhoz.

A jegyző a panasszal kapcsolatban két szakhatóságot is megkeresett. Az ÁNTSZ az általa tartott szemlén megállapította, hogy bűz nem érezhető, közegészségügyi kifogása nem volt az esettel kapcsolatban. Az Állategészségügyi és Élelmiszer Ellenőrzési Állomás pedig közölte, hogy a kecskék tartása megfelel az állategészségügyi jogszabályoknak, bűzhatást ők sem éreztek a szemle során.

A jegyző ezek alapján nem állapított meg zavaró bűzhatást. A tudógondozói leletre tekintettel azonban kijelentette, hogy a kecsketartást fokozottan ellenőrizni fogja.⁹⁰

7.2. Eset az egészségügyi hatóság hatásköréből

Az Kistérségi Népegészségügyi Intézetek (ÁNTSZ) és az önkormányzatok a panaszok kivizsgálása során, a hatékony fellépés érdekében együttműködnek egymással. Ezt az együttműködést jól példázza egy a Budapest Főváros Kormányhivatala Váci, Szobi,

⁹⁰ Bernecebaráti község önkormányzata jegyzőjének 209/2009. számú ügye

Dunakeszi Kistérségi Népegészségügyi Intézet Dunakeszi Kirendeltségénél tanulmányozott eset.⁹¹

Panaszbejelentés érkezett az intézethez azzal, hogy erős bűz terjeng egy dunakeszi ingatlan környékén, a szag jellege szerves anyagok bomlására utal. Az ÁNTSZ és az önkormányzat ügyintézői helyszíni szemlét tartottak. A látvány magáért beszélt, már a ház udvara tele volt szeméttel, az itt-ott elhagyott farakások között patkányok tanyáztak. A házban csak egy 20 cm-es járat volt, hogy közlekedni lehessen, mindent szemét lepett el, vízellátás nem volt. Idős nő élt ott, lába fekélyes volt, és a házban lévő temérdek légy lárvája lepte el a sebét. Azonnal intézkedni kellett.

A jegyző kötelezte a lakót, hogy a felhalmozott hulladékot a határozat kézhezvételétől számított 5 napon belül szállítsa ártalmatlanító helyre. Amennyiben ezt nem teszi meg, eljárási bírságot helyezett kilátásba, és a kötelezett költségére a hulladék elszállítását rendelte el, majd a tényleges hulladékmennyiség ismeretében hulladékgazdálkodási bírsággal rendelte súlytani.

Határozatát fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilvánította a Hgtv. egyik alapelve, az elővigyázatosság elvére hivatkozva. Ez kimondja, hogy a veszély és kockázat valós mértékének ismerete hiányában úgy kell eljárni, mintha azok a lehetséges legnagyobbak lennének. Ebben az esetben pedig a felhalmozott hulladék összetétele szemrevételezéssel nem volt megállapítható, látszott, hogy sok papír, műanyag, bomló anyag volt jelen, ami tűz-, egészség-, életveszélyesnek minősül. A járványügyi és közegészségügyi kockázatra tekintettel is indokolt volt az azonnali elszállítás. A hulladék eltávolítása és a terület fertőtlenítése az ÁNTSZ felügyelete mellett történt. A lakó eközben kórházi ellátásba részesült.

Az ÁNTSZ felhívást intézett a gyámhivatal felé azzal, hogy szükségesnek tartja az idős nő gondnokság alá helyezési eljárásának megindítását. (A gondnokság alá helyezése meg is történt.) Az Intézet tapasztalata az, hogy az ilyen és ehhez hasonló esetek mögött valamilyen pszichés probléma áll, ezek az emberek szenvedélyes hulladékgyűjtők és ragaszkodnak megszerzett „tulajdonukhoz”, nem képesek felmérni tevékenységükben rejlő veszélyt és megsértik az Eütv. egyes rendelkezéseit⁹² is, mely szerint mindenkinek kötelessége tartózkodni, minden olyan magatartástól és tevékenységtől, amely a társadalomilag elfogadható kockázati szinten felül, köztudottan mások egészségét veszélyezteti.

Láthatjuk, hogy az ÁNTSZ feladata nem a bűzproblémák megoldása, de intézkedéseik hozadéka az, hogy bűzforrások kerülnek felszámolásra.

⁹¹ 01979/2012. számú ügy

⁹² 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről, 5.§ (2) bekezdés és (3) bekezdés d) pont

A bűz kialakulása mindig valamilyen okra vezethető vissza, ha ez az ok valamely jogszabályi előírás megsértéséből ered, akkor elsősorban nem a szag jellemzőit kezdik el vizsgálni a hatóságok, hanem a jogszabályok maradéktalan betartására kötelezik a szabálysértőt.

Probléma akkor van, ha ezek után is fennmarad a szaghatás, ekkor kezdenek el ténylegesen a bűzzel foglalkozni.

7.3. Eset a felügyelőség hatásköréből

Előfordulnak olyan esetek, melyekben a panaszolt szakértőt bíz meg annak érdekében, hogy bebizonyítsa, a szag nem okoz zavaró hatást. Ezt példázza a következő eset is:⁹³

Egy biogáz üzem működésével kapcsolatban több panasz is érkezett a felügyelőséghez. A panaszosok szerint az üzem működése során rendkívül erős bűzhatás érezhető időszakonként, amely az aktuális széliránytól függően vagy a lakó-, vagy az üdülőövezetet érinti.

Az üzem növényi és állati eredetű hulladékok hasznosítását végzi. Zárt rendszerű technológiát használ, ahonnan a szaganyagok, csak az alapanyagok beszállításánál, átféjtéskor kerülhetnek ki a környezetbe. Biofilter is beépítésre került, melynek feladata a bűzös szaganyagok elnyelése, mennyiségének csökkentése.

A felügyelőség ügyintézői előzetes bejelentés nélkül hatósági ellenőrzést tartottak. Ennek során kívülről bejárták a területet a legközelebbi lakóépületig, szaghatást nem érzékeltek. Az üzemen belül pedig csak a nyitott trágyatároló boxoknál éreztek enyhe szaghatást.

Az ügyben levegőtisztaság-védelmi szakértő igénybevételére is sor került, aki a cég megbízásából járt el. A mérések célja a következő volt:

- a biofilter leválasztási hatásfokának meghatározása
- szagvédelmi hatásterület meghatározása
- környezeti szaghatás értékelése

A szakértő több pontról összesen 14 mintát vett. A mérések során megállapította, hogy a biofilter leválasztási hatásfoka 98,6%-os. Ez megfelel a szakmai követelményeknek, a filter megváltoztatta a kezelt levegő kellemetlen szagát, a kilépő levegőnek már nem a szagszennyezett levegőre (erős, bomló fehérje szag), hanem a töltetre jellemző földszerű szaga volt, azaz környezetidegennek nem tekinthető szaga.

Megállapításra került, hogy a vizsgált szagkibocsátó források szagvédelmi hatásterülete a telep területének középpontja köré írható 238 méter sugarú körben van. A telep

⁹³ Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség 33441/2010. számon nyilvántartott esete

középpontjától 238 méterre 1 SZE/m^3 - alá csökken a szagkoncentráció, a területhatáron pedig 5 SZE/m^3 alá, kedvezőtlen terjedési viszonyok esetén.

A szagmérési eredmények alapján megállapította a szakértő, hogy a telepen lévő diffúz források közül (szabadban tárolt anyagok) legintenzívebb szaga a nyitott tárolóban tárolt szennyvíziszapnak van. A tároló lefedése esetén 30%-kal csökkenne a szagkibocsátás, a hatásterület pedig 70 méterre csökkenne. Ennek alapján javasolta a tároló lefedését.

Az első lakóház a teleptől 800 méterre van, 238 méter pedig az a legnagyobb távolság, ahol még kis gyakorisággal előfordulhat szagérzet.

Mind a felügyelőség, mind a szakértő véleménye alapján megállapítható tehát az, hogy bár bizonyos esetekben érezhető bűzhatás, ez azonban olyan csekély jelentőségű, hogy nincs helye a tevékenység korlátozásának.

7.4. Bírósági eset (BÉM Zrt.)

A Borsodi Érc-, Ásvány- és Nyersanyag feldolgozó Mű Zrt. (BÉM Zrt.) ügye azért is jelentős, mert együtt mutatja be ugyanannak a problémának a közigazgatási jogi és polgári jogi kezelési lehetőségeit, egyúttal feltárja a közigazgatási eljárás polgári jogi (szomszédjogi) elemeit.⁹⁴

Az ügy előzményeként megemlítenéd, hogy a BÉM Zrt.-nek 2002 májusában a Felügyelőség megadta a környezetvédelmi engedélyt, mely előírta, hogy a Mű tevékenysége során nem okozhat káros légszennyezést vagy bűzkibocsátást. A cég 2008-ban az EKHE engedélyt is megkapta.

A BÉM Zrt. magas vastartalmú ipari veszélyes és nem veszélyes hulladékok hasznosítását végző üzem. A Mű ellen sorozatos panaszbejelentések érkeztek a felügyelőséghez, ennek során több alkalommal önként leállította tevékenységét annak érdekében, hogy megszüntesse a bűzhatást. A Felügyelőség 2005-ben határozatával bűzszenyezés megszüntetésére vonatkozó intézkedési terv kibocsátására hívta fel a BÉM Zrt-t. Ennek keretében a füstgáz nedvességtartamának csökkentésére, valamint szagának semlegesítésre kellett magvalósíthatósági tervet készítenie. Ezt a Mű meg is valósította, de a levegő bűzzel való terhelése továbbra sem szűnt meg.

A helyi környezetvédelmi egyesület keresettel fordult a bírósághoz. A polgári peres eljárásban a Ktv. 99. § (2) bekezdése alapján kérte, hogy a bíróság az alperest a környezetszenyező,

⁹⁴ Beszámoló a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának 2010. évi tevékenységéről, Országgyűlési Biztos Hivatala, Budapest, 2011. 54.

környeztkárosító és környezetveszélyeztető magatartástól és a további jogellenes működéstől tiltsa el.⁹⁵

„Azt akarjuk elérni, hogy ne mérgezzék tovább a lakosságot s kapjuk vissza élhető környezetünket.”⁹⁶

Az Egyesület állítása szerint bizonyos típusú hulladékok feldolgozása során a füstgáz irritálóan büdös, napi rendszerességgel csapódik le a talaj közelébe, mely a lakosság életminőségének súlyos romlását idézi elő.

A felperes pernyertességének előmozdítása érdekében a jövő nemzedékek országgyűlési biztosa is részt vett a perben mint beavatkozó. Beavatkozóként való perbe lépésének indoka az, hogy a környező települések levegőjének, mint környezeti elemnek, valamint az ott élő lakosságnak egészséges környezethez fűződő alkotmányos jogának az érintettsége fennáll.

A felperes ideiglenes intézkedésként kérte, hogy a bíróság a súlyos bűzzszennyezésre tekintettel tiltsa meg az alperes környezetszennyező működését. A bíróság a kérelmet elutasította, ennek oka az, hogy a felperes nem tudta valószínűsíteni, hogy az alperes tevékenysége során határérték-túllépés illetve olyan állandó bűzzszennyezés áll fenn, amely a fenyegető kárra tekintettel ideiglenes intézkedést igényel.

Az ügyben több tanú meghallgatására sor került. A vallomások szerint azért érezhető bűz a környező településeken, mert az alperesi füstgáz a kéményt elhagyva nem emelkedik magas légkörbe, hanem vízszintes irányba szétterül, füstködöt képez, és a talaj közelében csapódik le. Mindennapos ez a jelenség, nem csak kedvezőtlen szél és időjárási viszonyok esetén áll fenn.

A bíróság az ügyben szakértőt rendelt ki, akinek többek között a következő kérdésekre kellett választ adnia:

- a Mű milyen anyagokat dolgoz fel, ehhez képest milyen a füstgáz összetétele, határértékek betartásra kerülnek-e?
- engedély tárgyát képező technológia a BAT-nak megfelel-e?
- végezzen, végeztessen olfaktometriás mérést;
- végezze el a területre ható egyéb ipari, mezőgazdasági, közlekedési, lakossági források közül a szaganyagokat kibocsátó források azonosítását.

A szakértő szerint a BÉM Zrt.-nél alkalmazott technológia megfelel a BAT-nak, mert vagy a példaként felhozott berendezést használja, vagy nem rosszabbat a példaberendezésnél.

⁹⁵ Ktv. 99. § (1) bekezdés

⁹⁶ KÉGL ILDIKÓ: Valami bűzlik a BÉM-ben. *Magyar Hírlap*, 42. évf. 2009. július 28. 4.

A mérések alapján megállapította, hogy határérték túllépés nem történt, azt azonban leszögezte, hogy nem elképzelhetetlen, hogy emissziós határérték alatti kibocsátások bűzt idéznek elő.

Kijelentette, hogy a Mű által kibocsátott légszennyező anyagok közt vannak kellemetlen szagúak, ezek határértékekkel szabályozott ismert anyagok, melyek mérhetőek. A lakosság savas, szúrós szagra panaszkodik, ilyen szagot kén-dioxid, sósav okozhat, melyet a Mű is kibocsát és adott esetben határérték alatt is érezhető.

Az olfaktometriás vizsgálatnak nem látta értelmét, többször is járt a helyszínen, de bűzt ilyenkor nem észlelt, ezért a vizsgálatok sem vezettek volna eredményre.

A környező szagforrásokról jegyzéket készített. Végül arra a döntésre jutott, nem bizonyított az, hogy a BÉM Zrt. okozná a lakosságot zavaró bűzt.

Egy helyi orvost is meghallgatott a bíróság, aki elmondta, hogy a bűzhatás az asztmára való hajlamot mindenképp fokozza, mivel a nyálkahártya sérülékenyebbé válhat. Szerinte általános igazság az, hogy a környéken bűz idején a kerti munkát abba kell hagyni és be kell zárkózni a lakásba a füst elleni védekezésképp. A füst kénes jellegű, ez a kibocsátott kén-dioxidok következménye, a kén-oxidok a levegő páratartalmával kénessavat és kénsavat képeznek, ezért van a füstnek a lakosságra nézve, maró, fojtó, irritáló hatása.

A bíróság bekérte a Felügyelőség ügyeleti naplóját is annak érdekében, hogy megvizsgálja, mennyi panasz érkezett, illetve hogy megfigyelhető-e az Egyesület lakosságot panasztételre buzdító tevékenysége. Az Egyesület e tevékenysége valószínűsíthető, ugyanis egy adott időszakban ugrásszerűen megnövekedett a lakossági panaszbejelentések száma. Azonban nem minden bejelentés volt alaptalan és ezt a BÉM Zrt. is elismerte azáltal, hogy egyes panaszbejelentések alkalmával az üzem működésének leállítását fogantatosította, ez pedig azt támasztja alá, hogy az alperes is elismeri, hogy a bűzterhelést az ő tevékenysége okozta.

A bíróság e bizonyítékok alapján tényként állapította meg, hogy az alperes tevékenységének folytatásával összefüggésben folyamatos a levegő bűzzel való terhelése, mely kedvezőtlen meteorológiai viszonyok esetén tartós, állandó panaszokat okoz környezetében élő több mint 25 ezer ember számára.

A bíróság ítéletében kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül szüntesse meg azon működési tevékenységét, mellyel a környezeti levegőt bűzzel terheli.⁹⁷

Az ítélet ellen mindkét fél fellebbezett. A felperes szerint a bíróság helyesen döntött, de az ítéletnek a rendelkező része pontatlan, és ez az ítélet végrehajthatóságát veszélyezteti. A

⁹⁷ Miskolci Városi Bíróság 8. P.24.595/2008/50. számú ügyirata

bíróság ugyanis nem határozta meg pontosan, hogy az alperesnek mely tevékenységgel kell felhagynia a bűzhatás miatt, illetve mely tevékenység az, melyet változatlanul folytathat.

Az alperes többek között azt kifogásolta, hogy sérült a keresettel szembeni védekezéshez való joga azáltal, hogy a bíróság több általa indítványozott tanút nem hallgatott meg. Szerinte a bíróság bűz fogalmát teljes egészében tévesen értelmezte, mivel a bűz a jogszabály⁹⁸ szerint összetevőivel egyértelműen nem jellemezhető légszennyező anyag. A füstgáz összetevői pedig az eljárás során egyértelműen meghatározásra kerültek, a lakosság is kénes szagra hivatkozik, tehát azonosította a szagot.

A másodfokú bíróság leszögezte, hogy ha egy gáz minden komponensét sikerül meghatározni, ez nem jelenti azt, hogy nem lehetséges bűzterhelés megállapítása.

Ezek alapján a bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta, azzal a pontosítással, mely tevékenységét köteles megszüntetni a Mű.⁹⁹

Kifejtette, hogy a kellemetlen szaghatás az alperes által kibocsátott füstgáz visszaáramlása során keletkezik, és e szaghatás a környező városok lakosságának mindennapi életét érinti, ingatlanhasználatát zavarja. A Ptk. 100. § mint a környezetvédelmi szabályok alap- és háttérjogszabálya alapján az alperesnek a bűzszenyezéssel a környezetet szükségtelenül zavaró tevékenységét megállapította. Indokai alapján pontosított szövegezéssel hagyta helyben az elsőfokú bíróság ítéletét.

A Legfelsőbb Bíróság (Kúria) felülvizsgálati eljárás keretében helyben hagyta e döntést.¹⁰⁰

A polgári perrel párhuzamosan közigazgatási per is indult az ügyben, mely még jelenleg is folyamatban van.

E pert is az egyesület indította, melyben a felügyelőség határozatának törvényességi felülvizsgálatát kérte. Az alapvető eldöntendő kérdés az, hogy a felügyelőség EKHE engedélyt kiadó határozata jogszerű volt-e? Az EKHE engedély központi elemét az elérhető legjobb technika képezi. A felperes azt sérelmezte, hogy a felügyelőség tartalmilag nem érvényesítette megfelelően a BAT meghatározására vonatkozó követelményeket és levegővédelmi előírásokat. Nem vizsgálta azt sem, hogy milyen a tényleges bűzhatás, valamint azt, hogy gyár által eddig megvalósított intézkedések mennyiben alkalmasak a szaghatás csökkentésére illetve megszüntetésére.¹⁰¹ Az ügyben a szakértők meghallgatása már megtörtént, de döntés még nem született.

⁹⁸ Lr.

⁹⁹ Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság I. Gf.40.151/2010/6. számú ítélete

¹⁰⁰ BH 2011. 62

¹⁰¹ Beszámoló (2010) i. m. 53.

Utószó

A dolgozatban írtak alapján láthatjuk, hogy a bűzzel kapcsolatos jogi szabályozás alig néhány jogszabályi rendelkezésben ölt testet, s még e csekély előírással is problémák adódnak a jogalkalmazás során. A hatóságoknak tulajdonképpen konkrét jogi kapaszkodók hiányában kell döntésüket meghozniuk, a bűz által okozott zavarást egyéni tényezők alapján, szubjektív módon kénytelenek megítélni. Ennek következtében a gyakorlatban eltérések mutatkoznak. Lényegesen különbözik egymástól az egyes önkormányzatok környezetvédelmi elkötelezettsége, és a szakhatóságok sem kezelik egységesen a bűzzel kapcsolatos problémákat.

A bűz szubjektív környezeti hatás, ezáltal véleményem szerint nem zárható ki teljesen az ügyintéző egyéni megítélése a bűzpanaszok kivizsgálása során, de csökkenteni lehetne ennek mértékét további konkrét jogszabályi előírások meghozatalával.

Elsősorban meg kellene határozni a jogalkotónak azt, ha nem is kimerítő felsorolással, hogy mely tevékenységek, technológiák minősülnek bűzösnek. Ehhez jó kiindulópont lehetne a már említett, hatályon kívül helyezett MI-13-27-85. műszaki irányelv, mely a jellemzően szagkibocsátást okozó tevékenységeket sorolja fel.

Csak ennek meghatározása után tudja eldönteni azt a hatóság, hogy az adott tevékenységnél, annak engedélyezésénél vizsgálnia kell-e a BAT-nak való megfelelést.

A tevékenység gyakorlója számára is előnyös lenne egy ilyen lista, ugyanis előre tudná kalkulálni beruházásainak költségeit, nem a tevékenység megkezdése után érné az a meglepetés, hogy a hatóság a túlzott bűzterhelés miatt eltiltja e tevékenység végzésétől.

Mint már írtam ellentmondásos az is, hogy a jogszabály csak a KHV és EKHE köteles bűzzel járó tevékenységek esetén ad a felügyelőségnek lehetőséget védőtávolság előírására. Több olyan tevékenység is lehet, mely nincs ilyen engedélyhez kötve, de bűzzel jár és érdemes lenne védőtávolság meghatározására. Pl.: küszöbérték alatti egyes mezőgazdasági tevékenységek.¹⁰²

Ellentmondásosak a rendeletnek a szankciókra vonatkozó szabályai is. Az Lr. 30. § (2) bekezdés kimondja, ha a levegő lakosságot zavaró bűzzel való terhelésének megelőzése műszakilag nem biztosítható, a bűzzel járó tevékenység korlátozható, felfüggeszthető vagy megtiltható. Ezzel szemben az Lr. 35. § (4) bekezdése jelentősen szűkíti e szankciók alkalmazását, csak az ott meghatározott három esetben teszi lehetővé.

¹⁰² Észrevételek a levegő védelméről szóló egyes jogszabályokra vonatkozó Tervezetet illetően, Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosa, Budapest, 2010. október 21. 3.

Azáltal, hogy a rendelet lehetővé teszi a felügyelőség számára azt, hogy légszennyező pontforrás¹⁰³ által okozott bűzterhelés csökkentése érdekében a tevékenységre egyedi kibocsátási határértéket állapítson meg, egyrészt a megelőzést szolgálja, másrészt objektívebbé teszi az eljárást.¹⁰⁴ A felügyelőség ez által ugyanis méréssel tudja ellenőrizni az előírások betartását.

Ez a szabály a gyakorlatban azonban mégsem bizonyul hatékonynak. A felügyelőségek ritkán állapítanak meg ilyen egyedi kibocsátási határértékeket. Ennek oka az, hogy a felügyelőségek laboratóriumai nem rendelkeznek olfaktometriás mérésre alkalmas műszerekkel. Ha mégis határértékek előírására van szükség, független szakértőt kell megbízniuk, ez pedig óriási költségekkel jár.

A korábbi rendelet¹⁰⁵ intézkedési programra vonatkozó szabályai az Lr.-be már nem kerültek be, ez meggyőződésem szerint egy rossz jogalkotói döntés, ugyanis a jogalkotó ezzel csökkentette a felügyelőségek cselekvési lehetőségét. Az intézkedési terv készítésére és végrehajtására való kötelezés is megoldása lehetne bűzproblémáknak, így nem kellene rögtön a tevékenységet korlátozó, felfüggesztő vagy megtiltó szankciókat alkalmaznia a hatóságnak. Érdeemes lenne a jogalkotónak e hiányosságokat orvosolnia. Véleményem szerint e területet a jog nem képes egzakt módon teljesen lefedni, de a szabályok átláthatóbbá tételével, a hiányosságok orvoslásával lehetne egy kis objektivitást csempészni az eljáró hatóságok munkájába.

¹⁰³ Lr. 2. § 24. pont: légszennyező pontforrás: az a levegőterhelést okozó forrás, amelynél a légszennyező anyag kibocsátási jellemzői méréssel vagy műszaki számítással egyértelműen meghatározhatók

¹⁰⁴ Lr. 30. § (3) bekezdés

¹⁰⁵ régi Lr. 7.§ (7) bekezdés

Forrásjegyzék

Könyvek jegyzéke

ANGYAL PÁL: *A magyar büntető eljárásjog tankönyve I-II.*, Budapest: Athenaeum, 1916

BÁNDI GYULA: *Környezetvédelmi kézikönyv*, Budapest: KJK-KERSZÖV, 2002

BOROS ANITA: *Bizonyítás a közigazgatási eljárásjogban I. kötet, A közigazgatási bizonyítás elmélete*, Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2010

BOROS ANITA: *Bizonyítása közigazgatási eljárásjogban II. kötet, A közigazgatási bizonyítás gyakorlata*, Budapest: Magyar Lap- és Könyvkiadó, 2010

KILÉNYI GÉZA: *A közigazgatási eljárási törvény kommentárja*, Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft, 2005

FAZEKAS MARIANNA-FICZERE LAJOS: *Magyar közigazgatási jog: általános rész*. Budapest: Osiris, 2006.

GERENCSÉR-GYURITA-LAPSÁNSZKY-MUDRÁNÉ-PANYI-VARGA: *Közigazgatási hatósági eljárásjog*. Budapest-Pécs: Dialog Campus, 2009.

KIRÁLY TIBOR: *Büntetőeljárási jog*, Budapest, Osiris, 2000

LÁNG ISTVÁN (főszerkesztő): *Környezet- és Természetvédelmi Lexikon I.*, Budapest: Akadémia Kiadó, 2002

LŐRINCZ LAJOS (szerk.): *Közigazgatási eljárásjog*. Budapest: HVG-ORAC, 2009.

MAGYARY GÉZA: *A magyar polgári Peres eljárás aaptanai*, Budapest: Franklin, 1898

NAGY MARIANNA: *Egészségügyi Igazgatás*, In FICZERE LAJOS-FORGÁCS IMRE (szerk.): *Közigazgatási jog: különös rész*. Budapest: Osiris, 2006.

PATYI ANDRÁS (szerkesztő): *Közigazgatási hatósági eljárás*, Budapest-Pécs: Dialog Campus Kiadó, 2009

PETRIK FERENC (szerk.): *A közigazgatási eljárás szabályai* (Kommentár a gyakorlat számára 2. átdolgozott kiadás), PATYI ANDRÁS: *Az elsőfokú eljárás*, Budapest: HVGORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2005

TREMMEL FLÓRIÁN: *Bizonyítékok a büntetőeljárásban*, Budapest-Pécs: Dialog Campus Kiadó, 2006

TOLDI FERENC-PÁKAY BARNABÁS: *Az államigazgatási eljárás általános szabályai*, Budapest: Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, 1959

Folyóiratok jegyzéke

BALÁS ENDRE: A jegyző birtokvédelmi döntéseivel szembeni jogorvoslatokról-de lege ferenda, *Közjogi szemle*, 2009, 2. évf., 1. szám

BÉRES ANDRÁS, ÁGOSTON CSABA, LOVRITYNÉ KISS BEÁTA, GULYÁS ÁGNES: A szag mint környezetvédelmi probléma, *Környezetvédelem*, 2008, XVI. évf. 5. szám

BOROS TIBORNÉ: A környezeti szagterhelés reprodukálható meghatározásának feltételei – a mérőmódszerek európai egységesítése, *Műszaki Információ. Környezetvédelem*, 2000.évf. 5-6.szám

SERÁK ISTVÁN: A szükségtelen zavarás néhány fogalmi kérdése, *Magyar Jog*, 56. évf. 10. szám

KÉGL ILDIKÓ: Valami bűzlik a BÉM-ben, *Magyar Hírlap*, 42. évf. 2009. július 28

RITVAY DOROTTYA, KOVÁCS DÁNIEL, KANDICS LAJOSNÉ: A bűz, mint környezetszennyezés, *Környezetvédelem*, 2006, XIV. évf. 5. szám

Jogforrások jegyzéke

Magyarország Alaptörvénye

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

1995. évi LIII. Törvény a környezet védelmének általános szabályairól

1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről

2000. évi XLIII. törvény a hulladékgazdálkodásról

2004. évi XXIX. törvény az európai uniós csatlakozással összefüggő egyes törvénymódosításokról, törvényi rendelkezések hatályon kívül helyezéséről, valamint egyes törvényi rendelkezések megállapításáról

2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól

2008. évi XLVI. törvény az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről

2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól

253/1997. (XII. 20.) Kormányrendelet az országos településrendezési és építési követelményekről

21/2001. (II. 2.) Kormányrendelet a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról

213/2001. (XI. 14.) Kormányrendelet a települési hulladékkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről

314/2005. (XII. 25.) Kormányrendelet a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról

347/2006. (XII.23.) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről

306/2010. (XII. 23.) Kormányrendelet a levegő védelméről

96/62/EK irányelv a környezeti levegő minőségének vizsgálatáról és ellenőrzéséről

996/G/1990 AB határozat

BDT 2009. 2025

BH 2002. 335

BH 2011. 62

Egyéb irodalom

Beszámoló a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának 2010. évi tevékenységéről, Országgyűlési Biztos Hivatala, Budapest, 2011.

Beszámoló a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának 2011. évi tevékenységéről, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, Budapest, 2012.

Észrevételek a levegő védelméről szóló egyes jogszabályokra vonatkozó Tervezetet illetően, Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosa, Budapest, 2010. október 21.

http://www.vituki.hu/files/buz_levego.pdf

http://zeus.nyf.hu/~jmgt/letolt/kornymernok_ism/szag_zajterheles.pdf

http://www.greenflow.hu/wpcontent/uploads/2012/03/FVM_GREEN_%C3%A1llattart%C3%A1sb%C5%B1z1.pdf